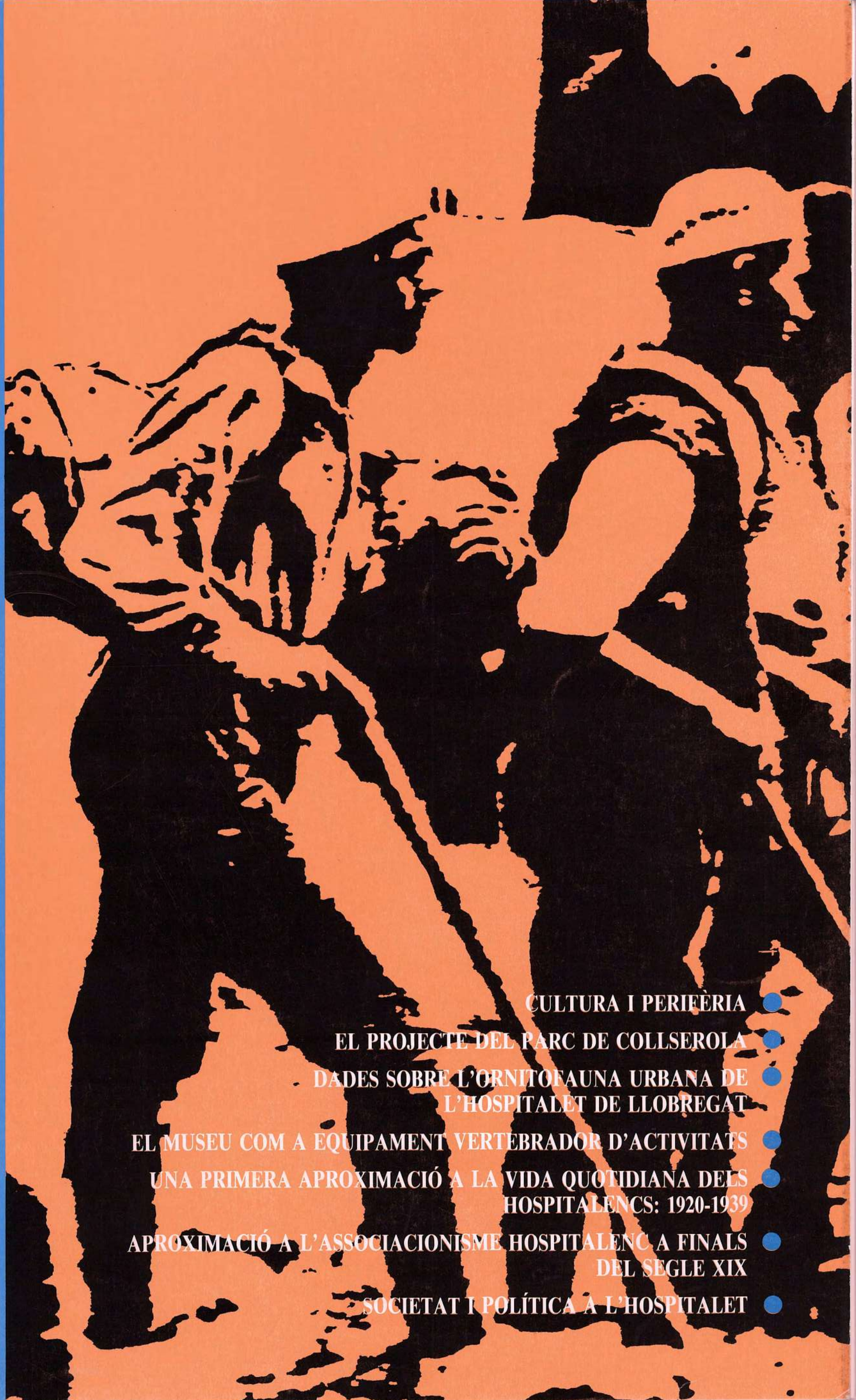

IDENTITATS

REVISTA DEL MUSEU DE L'HOSPITALET • ESTIU 1990. N.º 4/5

CULTURA I PERIFÈRIA ●

EL PROJECTE DEL PARC DE COLLSEROLA ●

DADES SOBRE L'ORNITOFAUNA URBANA DE
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT ●

EL MUSEU COM A EQUIPAMENT VERTEBRADOR D'ACTIVITATS ●

UNA PRIMERA APROXIMACIÓ A LA VIDA QUOTIDIANA DELS
HOSPITALENCS: 1920-1939 ●

APROXIMACIÓ A L'ASSOCIACIONISME HOSPITALENC A FINALS
DEL SEGLE XIX ●

SOCIETAT I POLÍTICA A L'HOSPITALET ●

IDENTITATS

REVISTA DEL MUSEU DE L'HOSPITALET • ESTIU 1990 - N.º 4/5

CONSELL EXECUTIU

Director: JOSEP M. SOLIAS
Sub-director: CLARA PARRAMON
Secretaria de Redacció: MARIÀ RIERA
PILAR FIRMAS

CONSELL DE REDACCIÓ

President: JUAN IGNACIO PUJANA
Director: JOSEP M. SOLIAS
Vocals: HONORIO BLASCO
XAVIER MARCÉ
ELOI MOLINER
CLARA PARRAMON
MARIÀ RIERA
Secretaria de Redacció: PILAR FIRMAS

DISSENY GRÀFIC I COMPAGINACIÓ:

ANTONI PERNA & ENRIC LLOPIS
(Servei Propaganda P.M. Cultura)

FOTOGRAFIES:

MUSEU DE L'HOSPITALET, RAIMON PLA, RICARD GUTIÉRREZ,
J. NAVARRO, LLIBERTAT CANELA, M. COROMINES,
D. MARÍN, PARC DE COLLSEROLA

EDITA:

AJUNTAMENT DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT
(Fundació Pública Patronat Municipal de Cultura)

ARTS GRÀFIQUES ORIENT, S.A. Dip. Legal B. 30.203/1988

Les opinions expressades en la revista són responsabilitat de llurs autors.

ÍNDEX

CULTURA I PERIFÈRIA	5
EL PROJECTE DEL PARC DE COLLSEROLA	8
DADES SOBRE L'ORNITOFAUNA DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	14
EL MUSEU COM A EQUIPAMENT VERTEBRADOR D'ACTIVITATS	23
UNA PRIMERA APROXIMACIÓ A LA VIDA QUOTIDIANA DELS HOSPITALENCs: 1920-1939	28
APROXIMACIÓ A L'ASSOCIACIONISME HOSPITALENC A FINALS DEL SEGLE XIX	41
SOCIETAT I POLÍTICA A L'HOSPITALET	52

PRESENTACIÓ

L'arqueologia industrial és, avui dia, una ciència que representa una de les puntes de llança en la renovació metodològica, no únicament de l'arqueologia convencional, sinó també de la història i de la intervenció sobre el patrimoni. Això és el caràcter transdisciplinar d'aquesta àrea del coneixement científic. A més a més, les restes d'arqueologia industrial, pel seu propi caràcter, tenen un altíssim grau d'atracció sobre grans sectors de la població.

L'Hospitalet de Llobregat és una ciutat de cinturó urbà-industrial que reuneix en si mateixa totes les contradiccions, les mancances i la potència creativa de les perifèries. És, a més, una de les ciutats capdavanteres a Catalunya, i a tot l'Estat espanyol, en el tema de l'arqueologia industrial, i ha organitzat les I Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Igualment, es troben en el seu terme municipal diferents edificis industrials d'importància que són utilitzats per a nous usos socials. Ens referim a la Farga, seu de les fires ciutadanes; les sederies Vilumara, on es troba l'institut del mateix nom; l'Escorxador, lloc on se situa el Centre d'Art Alexandre Cirici i l'edifici de les filatures Tecla Sala, que ha iniciat la seva trajectòria com a Centre de Produccions Culturals.

És precisament a la Tecla Sala, de manera provisional i conjuntament amb la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, l'INEM i el Centre Europeu per a la Sensibilització del Patrimoni, on es posa en marxa el Centre del Patrimoni Contemporani (CEPAC).

El nucli inicial d'aquest centre es crearà mitjançant una Escola-Taller, especialitzada en la difusió, gestió, documentació i animació del patrimoni actual; en definitiva, de l'arqueologia industrial.

Els objectius es podrien resumir en aquests punts:

- Ajut a la gestió del patrimoni i suport complementari a l'acció d'altres institucions, creant sortides per a problemes en la gestió del conjunt de béns físics mobles i immobles que tinguin significació cultural, en zones metropolitanes de Barcelona.
- Coordinació i complementació d'iniciatives i projectes en el camp del patrimoni urbà.
- Formació d'un nucli de treball sobre problemes en la integració dels cascs històrics en el conjunt del teixit urbà.
- Ajut a la creació de formes d'identitat urbana (en els paràmetres patrimoni-ciutat-metròpolis), integradores i renovadores alhora.
- Coordinació de les activitats del Centre Europeu per a la Sensibilització envers el Patrimoni (Grup PACT-Consell d'Europa) en el camp de l'arqueologia industrial.
- Configuració com a lloc de transferència de noves tecnologies a la gestió del patrimoni.
- Creació d'un CENTRE D'INFORMACIÓ I DIFUSIÓ a l'usuari del patrimoni en el seu sentit més ample.
- Coordinació de la societat civil en el tema del patrimoni urbà i industrial.

Aquests objectius s'han de concretar en realitats palpables al llarg de 1990, però especialment al llarg de 1991, moment en què el centre funcionarà ja a ple rendiment.

El nivell de serveis patrimonials que es presta als ciutadans de la ciutat —i als dels altres municipis de la Mancomunitat— en matèria de patrimoni s'incrementarà, arran de la creació del CEPAC, en gran manera, tant en qualitat com en quantitat. Esperem, doncs, que aquesta iniciativa fructifiqui per tal que es puguin rebre els serveis que prestarà aquest centre a la comunitat.

Façana de l'edifici de l'Ajuntament de l'Hospitalet, 1990.

SOCIETAT I POLÍTICA A L'HOSPITALET Els períodes 1820-1823, 1840-1843 i 1854-1856

MARCEL POBLET i ROMEU

RESUMEN

Los tres períodos que se tratan en este estudio (Trienio Constitucional, Regencia de Espartero y Bienio Progresista) son, a pesar de su brevedad, enormemente significativos dentro del complejo panorama del siglo XIX en España.

La falta de estudios de historia política referidos a la primera mitad del siglo XIX en l'Hospitalet nos ha incitado a hacer un sondeo en esos momentos, que consideramos clave, con la esperanza de que la información aportada sirva para llenar, de momento de una forma provisional, el vacío de medio siglo.

Otro de los objetivos que perseguía el trabajo era el de seguimiento de dos fenómenos ya intuitivos: la existencia de un sentimiento anticlerical y la desconexión de la política local en relación con la estatal.

Los períodos escogidos representan tres intentos frustrados de cambio y modernización del Estado, los cuales recibieron como respuesta la oposición violenta de los sectores reaccionarios de la sociedad española.

SUMMARY

The three periods studied in this essay, the Constitutional Triennium, the Regency of Espartero and the Progressive Biennium, are, in spite of their shortness, of great significance in the complex scene of the 19th century in Spain.

The lack of studies concerned with the political history of Hospitalet in the first half of the 19th century has induced us to now start research work on this period, which we consider highly significant, in the hope of filling the information gap of half a century, though at the moment only in a provisional manner.

Another aim of this study is the analysis of two phenomena we have already mentioned: the existence of anticlericalism and the disconnection of local from state politics.

The chosen periods are representative of three frustrated attempts to modernise the Spanish State. These were met by the violent opposition of the most reactionary sectors of Spanish society.

Els tres períodes (Trienni Constitucional, regència d'Espartero i Bienni Progressista) que es tracten en aquest estudi són, encara que breus, enormement significatius dins el complex panorama del segle XIX a Espanya. Per això hem triat precisament aquests tres moments: la falta d'estudis d'història política de la primera meitat del s. XIX a l'Hospitalet ens ha induït a fer un sondeig dels moments clau amb l'esperança que la informació aportada ajudi a omplir, si més no d'una manera general i provisional, el buit de mig segle.

Un altre objectiu que ens hem proposat en aquesta investigació és el seguiment de dos fenòmens que havíem pogut constatar al nostre estudi (encara inèdit) *L'hort de la rectoria i la llibertat dels hospitalencs. Els esdeveniments dels anys 1868 i 1873 a l'Hospitalet*: l'existència d'un cert sentiment anticlerical i la desconexió de la política local de l'Hospitalet i la política estatal.

La complexitat de la història política del s. XIX a Espanya convergeix en una empresa difícil qualsevol investigació en aquest camp. Els tres períodes que aquí hem triat representen, igual que el període 1868-1874, tres intents frustrats de canvi. Tres intents de dur a terme una modernització de l'Estat que van rebre com a resposta l'oposició violenta dels sectors reaccionaris de la societat.

Amb tot, no podem caure en l'error d'establir paral·lelismes mecànics entre aquests tres moments. Les seves semblances i diferències responen a la complexitat de la revolució burgesa a Espanya.

Centrant-nos en l'àmbit concret de l'Hospitalet, haurem d'anar també amb compte a l'hora de fer comparacions massa simples entre fenòmens, sens dubte similars, però que succeeixen en un arc cronològic força ampli i ple de transformacions.

La demografia de l'Hospitalet fou modesta durant tot el segle, però no per això va estar mancada de transformacions. El 1820 el nombre d'habitants era de 892, mentre que el 1842 havia pujat fins a 2.561 i el 1857 ja arribava a 3.072 (v. Casas, Joan, *De pagesos a aturats. Notes sobre la història de les transformacions urbanes a l'Hospitalet de Llobregat*, l'Hospitalet, 1983, p. 33).

Quant a l'economia, l'agricultura fou sempre el sector predominant, però foren les transformacions allò que caracteritzà tot el segle. Primer en l'agricultura, on les inversions en infraestructures per al reg van transformar la vall baixa i el delta del Llobregat en àrees d'agricultura moderna i capitalista; i, en un nivell encara modest, les transformacions industrials, que, iniciades des de principi de segle, van esdevenir una realitat consistent cap a 1854.

A un altre nivell, l'estabilitat no fou de cap manera la característica de la societat catalana. D'una banda, el problema carlí constituï un sotrac permanent, i d'una altra, tingué lloc el naixement del moviment obrer i del republicanisme. La importància d'aquests fenòmens hagué de deixar, sens dubte, alguna empremta a l'Hospitalet.

Quant a la bibliografia, cal assenyalar que els estudis d'història local són encara massa escassos. Els treballs sobre els tres períodes als quals es refereix aquest estudi són nombrosos, però poques vegades surten del marc general de la política estatal o de l'àmbit de l'economia.

A nivell polític, podem destacar l'estudi de J. Benet i C. Martí sobre el Bienni Progressista a Barcelona i, en l'àmbit del Baix Llobregat, la síntesi sobre les activitats guerrilleres de la fi del s. XVIII i del s. XIX realitzada pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Fora d'aquests treballs, l'interès dels investigadors s'ha centrat sobretot en l'economia, sobre la qual tenim treballs com els de J. Codina, pel que fa al Baix Llobregat, i J. Casas, pel que fa a l'Hospitalet (v. les notes).

EL TRIENNI CONSTITUCIONAL A L'HOSPITALET (1820-1823)

L'alçament de Riego a Cabezas de San Juan el primer dia de gener de 1820, acompanyat del de Quiroga a Alcalá de los Gazules, produí, malgrat el poc èxit aconseguit individualment, un fenomen de multiplicació d'alçaments arreu de l'Estat. El dia 5 de març es produí l'alçament de Saragossa, i sembla que des d'Aragó el moviment d'estengué cap a Catalunya, on el 10 de març de 1820 tingué lloc l'alçament de Barcelona. (1)

A l'Hospitalet (malgrat que no disposem de les actes de sessions de l'Ajuntament del Trienni, es conserva un considerable volum de documentació de correspondència) no es detecta cap sotrac atribuïble a una influència directa dels esdeveniments del 10 de març a Barcelona. Encara més, no s'hi detecta cap mena de sotrac local que poguem anomenar *revolució*.

La primera notícia del canvi de règim correspon al dia 9 d'abril de 1820; és a dir, un mes després de l'alçament de Barcelona. I, de cap manera, aquesta primera notícia no correspon a cap sotrac o ruptura radical de l'estat de les coses precedent.

«A nivell local, el canvi de règim implicà també, segons les disposicions contingudes al document precedent, un canvi del govern municipal.»

El dia 11 d'abril de 1820, l'Ajuntament de l'Hospitalet donà compte a les autoritats d'haver acatat el canvi de règim segons les disposicions oficials en un acte verificat el dia 9 d'aquell mes. Aquesta comunicació de l'Ajuntament respon a un requeriment adreçat per autoritats superiors del nou règim: de fet, s'afanyen a remarcar allò que els nous governants desitjaven escoltar i que aquí ens sembla només una fórmula retòrica: la gran participació del poble en els actes de publicació i jurament de la Constitució i la seva alegria i satisfacció. Amb això no volem dir que no fossin aquests els sentiments del poble, però sospitem que les afirmacions de l'Ajuntament haurien estat les mateixes independentment de les reaccions populars. (2)

A nivell local, el canvi de règim implicà també, segons les disposicions contingudes al document precedent, un canvi del govern municipal. Malgrat això, veurem més endavant com a l'Hospitalet sembla que no es verificà una renovació dels regidors, i el canvi de règim es limità a un compliment de les formalitats cerimonials.

De qualsevol manera, veurem com les autoritats locals del Trienni es manifestaren (més o menys decididament segons els casos) a favor del manteniment del règim constitucional; fou especialment decidida, com era d'esperar, la posició del comandament de la milícia nacional. (3)

Les relacions Estat-Ajuntament. Incompetència de l'aparell estatal

La documentació conservada assenyala una constant de les relacions entre aquestes dues institucions: la lluita constant dels representants de l'Estat per exigir les contribucions i les prestacions de serveis que permetessin la continuïtat del funcionament de la maquinària estatal i la resistència dels ajuntaments a renunciar a uns recursos que no veien gens clar amb quina utilitat serien invertits.

Aquesta situació sembla que va tenir el seu origen més en la incompetència de l'organització estatal que no pas en la migradesa dels recursos dels contribuents. Un sistema fiscal d'aparença força arbitrària i de recaptació enutjosa (4) resultava, a més d'aquests inconvenients inicials, també insuficient per mantenir els serveis que depenien de l'Estat, i s'havien d'imposar un seguit de prestacions, en treball o en espècie, que ho suplissin. I, per si això no fos encara prou, qualsevol imprevist (una catàstrofe natural, una guerra, etc.) quedava fora de l'abast de les seves possibilitats, i es veien obligats a recórrer a una multiplicació d'aquelles impopulars mesures: contribucions extraordinàries i increment de les prestacions exigides.

Aquestes circumstàncies de multiplicació de les despeses imprevistes són les que va viure l'Hospitalet (i tot l'Estat) durant el Trienni Constitucional.

Una epidèmia declarada a Mallorca al final de la primavera de 1820 va moure les autoritats a crear un cordó sanitari a la costa. Per a la seva formació, es van haver d'exigir homes i queviures als pobles. A l'Hospitalet li van correspondre dos homes (després se n'incrementà el nombre fins a quatre) i dues càrregues d'aigua cada dia. (5)

Mesures d'aquest tipus devien trastornar la vida quotidiana del poble i, sens dubte, resultaven molt enutjoses per als qui havien d'abandonar els seus interessos particulars per anar a satisfer aquells serveis. En aquest sentit,

tenim constància de queixes de les autoritats militars encarregades d'aquell cordó sanitari per la poca col·laboració de l'Hospitalet des dels primers moments de la seva formació. Aquesta reiterada negligència dels subministraments sembla que hauria pogut incidir en el mal estat de salut de la tropa situada a la Marina. (6)

L'oposició de l'Hospitalet al compliment d'aquests serveis no es canalitzava únicament a través de la inobediència i la negligència, sinó que també es manifestava a través de protestes formals davant les autoritats i la sol·licitud d'un tracte igualitari a tots els pobles veïns. (7)

Les prestacions de serveis al cordó sanitari de 1820 van suposar un pols entre les autoritats civils i militars i l'Ajuntament de l'Hospitalet, amb un considerable intercanvi de comunicacions: uns, reclamant obligacions incomplertes, i els altres (potser aprofitant l'escassa organització i coordinació de les autoritats), justificant el suposat compliment d'allò que se'ls havia reclamat o donant raons pel seu incompliment. (8)

La minva del perill d'epidèmia i, possiblement, una generalització de les protestes entre tots els pobles de la costa van impulsar una reducció de les aportacions d'homes al cordó cap al principi de la tardor de 1820, però es continuava aprofitant qualsevol excusa per exigir tants serveis com fos possible. (9)

Tots aquests serveis (els sol·licitats per aquell cordó sanitari i per altres causes que veurem al llarg d'aquest estudi) no es prestaven de franc, però aquells que es veien obligats a efectuar-los no hi estaven, com hem pogut veure, gaire conformes, i hem de suposar que tant les quantitats com les dates de pagament eren força desfavorables. Intuïm que el pobre desafortunat que es veia obligat a efectuar algun d'aquests serveis no sabia mai quan el cobraria.

El cordó sanitari de la costa es va aixecar el 8 de gener de 1821, (10) però els maldecaps de l'Hospitalet no es van acabar aquí.

Un altre nombre considerable de documents fan referència a un altre tipus de problemàtica entre Estat i Ajuntament, no tan conjuntural com l'anterior. Es tracta d'un retard *endèmic* en la presentació dels comptes de les recaptacions realitzades (o que hauria calgut realitzar), que també devia ser un fenomen generalitzat a la majoria d'ajuntaments. (11)

No es tracta, però, solament d'un problema d'incapacitat dels ajuntaments. La rudimentària maquinària estatal, incapaç de realitzar una política fiscal racional i de sotmetre l'administració local (no diguem ja els individus) a un control mínimament estricte, devia ser un condicionant important d'aquest estat de coses. Així, mentre el novembre de 1820 l'alcaldia de Barcelona enviava circulars als pobles del seu corregiment exigint que satisfessin els comptes de propis i els arbitris pendents que corresponien als anys 1818 i 1819, sol·licitava també que, en el cas d'haver-se efectuat ja aquell pagament, s'enviés el comprovant corresponent. (12) Sembla prou evident, doncs, que no tenien una idea gaire clara de qui havia pagat i qui no. De fet, no es podia esperar una altra cosa d'un Estat que per exercir un control del contraban durant el cordó sanitari de 1820 havia hagut de recórrer a armar corsaris. (13)

La persistència dels impagats resulta sorprenent. Els anys 1821, 1822 i 1823 es repeteixen els retards en la presentació dels comptes, (14) i aquesta mateixa dificultat d'aconseguir que l'Ajuntament fes efectius els pagaments existia en qualsevol tributació. (15) Les excuses argumentades per no pagar eren d'allò més variades. (16)

A més, les dificultats es van incrementar amb l'afegit d'una sèrie de problemes conjunturals: un involucionisme polític que esdevindrà guerra oberta i una epidèmia de febre groga declarada a Barcelona a mitjans de setembre de 1821. L'Estat, que amb prou feines podia mantenir unes estructures mínimes, hagué de recórrer a l'única política que coneixia: nous impostos i més serveis.

Allò que afectà més profundament l'economia dels hospitalencs fou l'estat de guerra que es generalitzà des de l'estiu de 1822. L'increment i l'extensió dels atacs contrarevolucionaris suposà de retruc un increment de les exigències de serveis de bagatges (17) i la imposició per part de la Diputació d'una contribució extraordinària de guerra (16 de setembre). (18)

Ja abans de l'estiu de 1822 trobem enfrontaments entre els ajuntaments de l'Hospitalet i de Molins de Rei, que sembla que era el responsable del compliment dels serveis del primer. (19) Les excuses donades per no complir amb els bagatges eren, i devia ser cert, la multitud de serveis exigits per les diferents autoritats, cosa que els impedia complir amb tothom. Les

exigències semblen certament nombroses, i ni tan sols es perdonava el seu compliment el dia de Nadal. (20)

L'estat de guerra agreujà aquella situació. L'increment de les exigències de serveis de bagatges suposà també l'increment dels incompliments de l'Hospitalet, que no tan sols persistia a no respondre a totes les sol·licituds sinó que tampoc no feia efectiu el pagament dels lloguers dels carros que havien hagut de substituir les seves *negligències*, la qual cosa posava greus problemes a l'economia dels pobles o les institucions que s'havien vist obligades a avançar aquells lloguers. (21)

Malgrat el que pogués semblar, aquest incompliment gairebé sistemàtic dels serveis de bagatges no suposava pas un repte a un poder del tot impotent. Les autoritats estaven dotades de poder per fer complir les seves disposicions; així, veiem com el comandant militar de Martorell els imposà una multa per aquest motiu. (22) De qualsevol manera, tots els indicis apunten que devia ser més rendible incórrer en unes multes que, a través de recursos davant autoritats superiors a la que els les havia imposades o a través dels laberints burocràtics d'una administració incompetent, potser no s'arribarien a pagar mai que no pas complir amb tots els serveis. (23)

La impressió general és que hauríem de pensar que la voluntat d'aquells homes que es trobaven al capdavant dels ajuntaments hauria estat complir amb tot allò (pagaments i serveis) que se'ls exigia, donat que després se'ls demanaven responsabilitats, però resulta evident que no tenien mitjans per fer complir als particulars unes obligacions que als ulls dels mateixos regidors devien aparèixer força injustes. (24)

Una altra conseqüència enutjosa de la guerra fou, com ja hem apuntat, la imposició d'una contribució extraordinària a repartir, segons paraules literals, entre els veïns «*pudientes*» del poble. Es tractava d'una contribució exorbitant, que demostra, un altre cop, la incompetència d'una administració incapaç de conèixer la realitat dels seus administrats: en un principi, es van exigir 23.804 rals i 1 maravedís de billó; però en conèixer el fet que la contribució directa pagada pels propietaris veïns del poble per l'exercici de 1821 havia estat només de 8.330 rals i 16 maravedís, la Diputació es va veure obligada a rectificar i incloure també en el pagament dels 23.000 rals els terratinents que no eren veïns. Amb tot, aquesta rectificació no fou suficient per aconseguir un pagament ràpid i efectiu a l'Hospitalet, i suposem que en un bon nombre de pobles. (25)

Detall de la font del Repartidor, 1990.

També com a conseqüència de l'estat de guerra, van aparèixer altres inconvenients que es van afegir als ja esmentats:

La inversió d'alguns dels impostos pendents de cobrament s'adjudicà a finalitats militars, i serien els mateixos militars els qui s'encarregarien de supervisar les recaptacions. Així, podem intuir un enduriment de l'actitud envers els ajuntaments. (26)

D'altra banda, es van decretar *préstecs* a l'exèrcit, per la qual cosa es van enviar cèdules als qui se suposava que eren rics. (27)

En un altre nivell, l'estat de guerra produí la mobilització de la milícia, que, malgrat denominar-se *voluntària*, es componia d'individus reclutats obligatòriament, amb el consegüent enuig dels afectats i de l'Ajuntament, que els havia d'equipar amb uns diners que no tenia i que els obligà a proposar un impopular arbitri sobre cada lliura de carn venuda. (28)

Una altra conseqüència de l'escalada bèl·lica de 1822 fou, paral·lelament a l'increment de les sol·licituds de bagatges que ja hem assenyalat (i que es tracta, com hem vist, d'un motiu de conflicte freqüent), l'increment de les exigències de prestacions de tota mena de serveis, que no tan sols van augmentar, sinó que també es van fer més pesats. (29)

Al costat d'aquestes exigències creixents i de les dures sancions contra els infractors, (30) l'Ajuntament de l'Hospitalet veia com no es rebien contrapartides que justificuessin aquell esforç. En la mateixa documentació que rebien, podien comprovar que molt sovint s'exigia més a l'Hospitalet que als pobles veïns, (31) a la vegada que la pràctica els demostrava que la defensa del seu poble era desatesa. (32)

Malgrat el desencant que devia regnar entre els membres de l'Ajuntament i la recança amb què es miraven qualsevol tipus de pagament, hi havia també casos en els quals estaven disposats a col·laborar amb les autoritats civils i militars.

Les actuacions dels ajuntaments estaven presidides per un criteri d'utilitat certament estret. Tot el que no afavoria de manera clara i instantània l'Hospitalet era vist amb recel, però quan un pagament en metàl·lic o un servei incidia directament en benefici del poble, les actituds canviaven radicalment: durant l'epidèmia de 1820, a la llunyana Mallorca, havíem pogut comprovar les poques ganes amb què van atendre el cordó sanitari creat en aquells moments; però després, durant l'epidèmia de 1821 a Barcelona, quan van veure una amenaça tangible i pròxima, detectem com eren els mateixos pobles propers a Barcelona els qui demanaven un cordó sanitari estricte i com el mateix Ajuntament de l'Hospitalet sol·licitava una organització dels subministraments que li pertocaven. (33)

Un fenomen similar es produí durant la guerra quan, sens dubte conscients de la incompetència d'un Estat que no podia assegurar la seva defensa, diferents pobles propers a Barcelona es van reunir (sembla que a l'Hospitalet) per organitzar l'autodefensa i col·laborar, per iniciativa pròpia, amb les autoritats provincials. (34)

«Les actuacions dels ajuntaments eren presidides per un criteri d'utilitat certament estret. Tot el que no afavoria de manera clara i instantània l'Hospitalet era vist amb recel,»

Malgrat aquest canvi d'actitud que acabem d'assenyalar, cal que no ens fem una idea errònia de com anaven les coses: aquella gent no veia gens clar allò de pagar diners o d'abandonar les seves ocupacions quotidianes; i la solidaritat rarament s'estenia més enllà de l'àmbit estrictament local, i fins i tot, ens atreviríem a dir, de l'individual o el familiar. (35)

Configuració ideològica local

Malgrat la passivitat dels diferents ajuntaments del Trienni, que sovint era denunciada per les autoritats amb el mot *apatia*, sempre que s'havia sol·licitat la definició política d'aquelles autoritats locals, el resultat havia estat una declaració a favor del govern constitucional, (36) i en demanar-los una relació dels facciosos locals, la resposta també havia estat contun-

dent: «*En este pueblo ni hay ni ha habido con los facciosos ningún hombre de este vecindario...*». (37)

Encara que ens haguem de prendre aquestes declaracions com a categòriques, i de fet hi ha indicis de tendències, si més no, contràries al govern constitucional, (38) sembla que podem pensar en una majoria d'hospitalencs (jornalers i propietaris) que no veia amb bons ulls el retorn a un govern absolutista. En aquest sentit, i sense que puguem establir l'abast que tingué aquella proposta, hem pogut saber que l'Hospitalet formà part d'aquell conjunt de poblacions catalanes que es negaven a pagar el delme eclesiàstic, fenomen que s'ha interpretat com a indicador de simpaties més aviat liberals. (39)

En cap moment del Trienni no hem pogut detectar indicis d'exaltament liberal, tret d'un individu anomenat Josep Gal, el qual, estant al capdavant de la milícia voluntària de l'Hospitalet, havia protagonitzat algun enfrontament verbal amb l'Ajuntament, encara que aquests fets semblen estar relacionats amb la personalitat violenta d'aquell personatge.

Els efectius de la milícia voluntària de l'Hospitalet eren més aviat modestos, encara que cal no oblidar que també era modesta la demografia del poble en aquells moments. El juny de 1823 hi havia 70 milicians armats i 24 sense armar, (40) mentre que dos anys abans tan sols n'hi havia 9 d'armats; (41) aquest increment dels efectius de la milícia, paral·lel a l'escalada bèl·lica, devia convertir aquella institució en una clau important del poder local (tractarem aquests aspectes més endavant), i malgrat la precarietat de la documentació de què disposem, no hauríem de rebutjar la idea d'una veritable *voluntarietat* en alguns dels seus efectius.

A banda d'aquests aspectes que acabem de tractar, es perfila l'existència de dos factors exteriors que devien incidir en la configuració de les tendències ideològiques generals del poble:

— El perill de les partides de facciosos, que es materialitzava en atacs efectius. (42)

— El ressò del perill involucionista a través de les comunicacions de les autoritats que informaven dels desastres causats pels absolutistes en altres llocs (43) i la insistència, des del mateix triomf liberal de 1820, en una amenaça involucionista provinent del clergat reaccionari, que constitueix un aspecte important per al nostre estudi que tractarem més endavant.

Tots els indicis assenyalen una filiació ideològica de l'Hospitalet difícil de catalogar, però inequívocament partidària d'un govern liberal abans que d'un de reaccionari. Amb tot, aquesta voluntat progressista topava amb tres tipus d'obstacles:

1) Una manca de consciència política que mobilitzés una militància decidida.

2) Una guerra que cada dia que s'allargava costava més diners i més treballs als particulars i a l'Ajuntament.

3) La incompetència de l'Estat per oferir contrapartides als esforços de la gent. (44)

Aquest seguit de coses devia derivar en un cansament per la guerra clarament reflectit en les actituds dels milicians voluntaris, que abandonaven la lluita perquè l'exaltat comandant Gal els exigia disciplina militar (45) o perquè alguns ajuntaments els negaven ajuda, tips d'haver-ho de fer continuament. (46) També ho reflecteix l'actitud de l'Ajuntament de l'any 1823 quan es queixava del molt que els estava costant aquella guerra (deien que aquell any havien fet subministraments a l'exèrcit per valor de 290.080 rals, mentre que per totes les contribucions només els pertocava pagar 74.201 rals) i d'haver de mantenir la guerrilla acantonada en aquella zona, a la qual acusaven d'inoperància pel fet d'estar allunyada de les posicions de combat (posició en la qual van romandre tot un mes) i d'estar complicada en un robatori. (47) Al costat de tot això, tampoc no hauríem d'oblidar el probable empobriment dels jornalers que, malgrat que no en tenim informació, devia haver produït la guerra.

En aquell estat de coses, l'arribada de les tropes absolutistes no els devia semblar pas un desastre; (48) però, de qualsevol manera, tampoc no devien tenir gaires esperances de millorar: de fet, el primer document adreçat pels absolutistes a l'Hospitalet, que s'ha conservat, és una circular en la qual (hauríem pogut esperar una altra cosa?) se sol·licitava el pagament de contribucions. (49)

Amb aquest panorama que hem anat descrivint, és fàcil suposar que a més d'un li devia semblar tan dolent que manessin uns com que ho fessin els altres.

«La presència d'aquests propietaris forasters arribava a ser, fins i tot, conflictiva, atès que alguns d'ells es resistien a pagar les contribucions.»

Estructura social i tendències polítiques

El context pre-industrial i el preludi de les transformacions agrícoles impulsades pel, tot just inaugurat (1819), canal del marge esquerre del Llobregat marcaquen un medi rural i, per tant, unes determinades actituds i postures dels hospitalencs de l'inici de la dècada de 1820.

Els 2 d'octubre de 1822 (50) l'Ajuntament declarava que l'única ocupació del poble era l'agricultura, que el 93,4% de la terra era propietat d'individus residents a Barcelona i altres pobles propers i que només el 16,7% de la contribució directa del poble corresponia a veïns d'aquest (incloent-hi «propietarios, arrendatarios y parceros»).

Malgrat les reticències que ens pugui oferir aquest document (no hem d'oblidar que l'ocultació de riquesa era una pràctica sistemàtica), hem de pensar que la realitat, si no era aquesta mateixa, s'hi devia acostar molt.

Detectem la presència efectiva de grans propietaris barcelonins al Baix Llobregat. Per exemple, Josep Maria de Cabanes, que fou alcalde de Barcelona durant el Trienni, posseïa, almenys, les hisendes Can Rigalt de l'Hospitalet i Torre Olivera d'Esplugues, a més de tenir un colon al Campàs de l'Hospitalet. (51)

La presència d'aquests propietaris forasters arribava a ser, fins i tot, conflictiva, donat que alguns d'ells es resistien a pagar les contribucions. (52)

De qualsevol manera, cal tenir en compte també que, igual que hi havia veïns d'altres pobles que posseïen terres en el terme de l'Hospitalet, sense que per això haguem de pensar que es tractava necessàriament en tots els casos de grans propietaris a l'estil dels terratinents barcelonins, també hi havia hospitalencs que tenien terres en termes veïns. (53) Així, doncs, els propietaris locals no s'havien de conformar exclusivament amb allò que els havien deixat aquells forasters, i fins i tot hi devia haver alguna hisenda digna de consideració en mans de veritables hospitalencs.

Un altre factor modificador del panorama que ens presentava el document que hem citat més amunt el devia constituir la instal·lació d'algunes petites indústries, encara que, per l'estat embrionari de la indústria d'aquells moments, devia tenir una incidència ben reduïda. (54)

Un cop fixades les línies generals d'una societat fonamentalment rural de jornalers i propietaris modestos, passarem a intentar identificar els individus que van conformar els ajuntaments del Trienni i el panorama ideològic de l'Hospitalet en aquell període, amb l'inconvenient que és precisament aquest punt el que pateix més la falta de documentació.

Tots els regidors identificats (6 de 17) han resultat ser pagesos propietaris, i aquest cas és especialment clar pel que fa als alcaldes, dels quals n'hem pogut identificar 3 dels 4 que hi va haver. (55)

D'altra banda, detectem la repetició d'alguns individus tant en ajuntaments constitucionals com en ajuntaments absolutistes. Així, l'Ajuntament que hi havia el 31 de març de 1820 (i que possiblement ja exercia el seu mandat abans del triomf de la revolució) és el que fou imposat per les autoritats absolutistes (amb algun canvi la raó del qual desconexim). Però és encara més significatiu el fet que dos d'aquells individus (Antoni Sala i Carles Viñals) van repetir l'elecció tant en ajuntaments constitucionals com en ajuntaments absolutistes. (56)

Un altre punt destacable, donat que no disposem de millors fonts sobre aspectes ideològics, és que alguns d'aquells regidors apareixen entre la documentació que es refereix a hospitalencs que devien contribucions a l'Ajuntament de Cornellà per les terres que tenien en aquell terme i que es resistien a pagar. Així, doncs, almenys en aquest punt, tenien actituds similars. (57)

De tot això que hem pogut veure, se'n desprèn un panorama ideològic confús i bastant passiu, propi d'una societat pre-capitalista. Un dels fets que potser sobta més és la inexistència de qualsevol indicatiu d'activitat política, per mínima que sigui, entre les classes populars (en aquest punt potser hi hauríem de tenir en compte l'activitat de la milícia local, però la infor-

mació de què disposem és tan minsa que resulta difícil d'interpretar la participació d'alguns individus en alguns d'aquells cossos com a signe d'una determinada tendència ideològica popular).

Finalment, assenyalarem la possible presència d'una influència de la tradició familiar en l'orientació ideològica dels individus que es detecta en una institució com la milícia voluntària, que podria presentar certes connotacions de militància ideològica entre els seus membres. (58)

EL PERÍODE 1840-1843 A L'HOSPITALET

Catalunya, i especialment Barcelona, van tenir un marcat protagonisme en els fets que van precipitar els esdeveniments d'aquest període. Malgrat que aquest protagonisme fos totalment arraconat un cop arribaven a Madrid els polítics impulsats des de Barcelona, aquest mateix fet produí una revifalla de l'efervescència popular.

L'estudi d'aquest període a l'Hospitalet presenta el doble al·lí: el de treballar amb informació d'una població pròxima al nucli explosiu barceloní i de poder tenir una documentació força més completa que la que correspon al període 1820-1823 que acabem d'estudiar.

El panorama polític de l'Hospitalet (potser a causa del fet que se n'ha conservat un volum més gran de documentació) apareix força més clar. Ja no hi trobem un poble «apàtic» (per fer servir el mateix mot amb què les autoritats provincials del Trienni Constitucional acusaven les autoritats locals), aliè a l'efervescència de la pròxima Barcelona. Des de l'any 1840, sens dubte per causa del major arrelament popular entre els catalans del moviment que impulsa els progressistes al govern de l'Estat, es detecta una certa, però inequívoca, efervescència política a l'Hospitalet.

Ja abans dels aldarulls barcelonins de juliol de 1840 podem detectar a l'Hospitalet certs esdeveniments violents de difícil interpretació, però que almenys ens indiquen que allí hi estava succeint alguna cosa. El 20 de gener d'aquell any s'havien produït un seguit d'incendis de palls i d'atemptats contra propietats de tres individus de l'Hospitalet i un del Prat, els quals, segons sembla, tenien un cert protagonisme en la vida política d'aquells pobles (F. Vinals, de l'Hospitalet, i P. Guilerà, del Prat, pertanyen a la junta electoral). L'Ajuntament de l'Hospitalet, en denunciar aquells fets, afirmava que el seu objecte era «intimidar a los hombres moderados». (59)

Aquest mot *moderat* que apareix al document que acabem d'esmentar és, sens dubte, de difícil interpretació. Però, dins el context polític d'aquell moment, ens podríem atrevir a interpretar-lo com a qualificatiu d'uns homes que, almenys (i sense que calgui pensar que coincidien completament amb aquella ideologia), donaven suport a aquella tendència que, dins la política espanyola, es denominava *moderada*. Si més no, també detectem a l'Hospitalet la tendència contrària, és a dir, susceptible de ser denominada *progressista*.

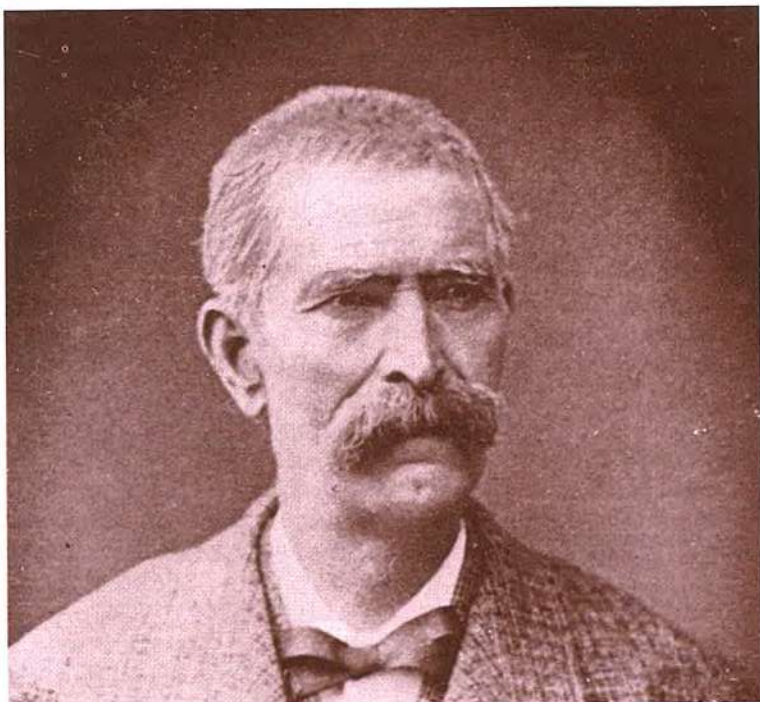
Els aldarulls contra el ministeri i la llei d'ajuntaments que van tenir lloc a Barcelona entre els dies 18 i 22 de juliol de 1840, i que van precipitar el deteriorament de l'autoritat de la reina Maria Cristina, (60) van tenir el seu reflex a l'Hospitalet. La nit del dia 21 alguns individus, la major part dels quals sembla que eren *nacionals* (és a dir, milicians), havien preparat alguna mena d'aldarull o manifestació que no fou possible dur a terme perquè van ser descoberts per un confident anomenat Pau Prats i Codina, el qual resulta que era germà d'un dels regidors d'aquell moment. (61)

El desenvolupament d'aquells fets de la nit del 21 al 22 de juliol de 1840 se'ns apareix força confús, però resulta clar que els conspiradors estaven armats i que hi van fer acte de presència algunes patrulles de milicians de l'Hospitalet i d'altres pobles. D'altra banda, set individus van estar processats per aquells fets l'any següent, encara que el cas fou sobresegit i els acusats tan sols van ser obligats a pagar els costos judicials. (62)

Tenim, doncs, com a punt de partida de l'estudi d'aquest període la constatació d'un contagi de l'efervescència que patien Barcelona i altres poblacions en aquelles dates.

Una problemàtica habitual

La falta de compliment dels pagaments de contribucions, dels serveis (com els bagatges) i d'altres obligacions, que havíem constatat els anys

Fortunat Prats i Carbó. Alcalde (1865-66, 1877-79).

1820-1823, la tornem a trobar vint anys després. Igual que llavors, els incompliments que trobem són diversos.

Igual que en el període precedent, hi havia veïns de l'Hospitalet que devien als ajuntaments de pobles veïns les contribucions per terres que tenien als seus termes. Fins i tot, sembla que J. Arús, un dels alcaldes d'aquells anys, formava part d'aquells morosos. (63) Igualment es detecten, com durant el Trienni, casos inversos de forasters que devien contribucions a l'Hospitalet. Sembla que la mínima llunyania de pobles com Cornellà o Esplugues donava peu a la negligència del pagament de contribucions i altres despeses (com la reparació de sèquies) que afectaven propietaris hospitalencs i que corresponia recaptar als ajuntaments d'aquells pobles. Pensem que aquesta pràctica devia ser generalitzada entre els pobles d'aquella època i creava enfrontaments entre diferents ajuntaments, que s'acusaven mútuament de poca col·laboració en aquells casos; amb tot, al costat de les dures acusacions de l'Ajuntament de Cornellà contra el de l'Hospitalet, també trobem que alguns pobles sí que col·laboraven entre ells en casos idèntics. (64)

Un altre deute que havia contret l'Ajuntament de l'Hospitalet, i que de la mateixa manera afectava diferents pobles, el constituïen les despeses per al manteniment de la companyia mobilitzada del partit de Sant Feliu (vulgarment denominada «ronda del partit»), creada l'1 de juliol de 1838 i llicenciada el 4 de novembre de 1840. (65)

Altres pagaments que es devien eren en concepte de manutenció de presoners (66) i l'habitual retard de les contribucions: per exemple, el 1841 es devien els contingents de propis dels anys 1838, 1839 i 1840. (67)

També hi retrobem el ja conegut incompliment de bagatges i d'algun altre servei, com el relleu de destacaments de la milícia nacional. (68)

Igual que durant el Trienni Constitucional, l'examen de la documentació ens mostra que els incompliments de l'Hospitalet no eren gratuïts, que hi havia raons per no haver d'acceptar automàticament totes les exigències fiscals que es presentessin.

L'Hospitalet continuava estant més exigit que els pobles veïns (69) i altres indicis que hem pogut detectar devien contribuir a una idea negativa de les exaccions estatals.

Els bagatges, com hem dit, tornaven a figurar en un lloc destacat dels incompliments de l'Hospitalet, i no sense raó. Novament veiem com s'exigia un nombre desproporcionat de serveis, cosa que impedia poder complir amb tothom i provocava la imposició de multes. (70) Aquest servei de bagatges resultava especialment enutjós per a la gent que s'hi veia obligada; noves dades corresponents a l'any 1841 ens ajudaran a comprendre-ho millor:

Un cop verificat un servei de bagatges (és a dir, un cop s'havien presentat el carro i el seu conductor), el bagatger havia de seguir la tropa (sembla que normalment estava destinat a operacions militars) fins a un poble on

s'havia previst fer el relleu. Ara bé, aquest relleu no sempre es realitzava; quan era aquest el cas i, per diferents excuses, el poble següent no verificava el relleu, el bagatger havia de seguir la tropa fins a arribar a un altre punt de relleu. Això podia provocar, doncs, haver de continuar aquell servei durant moltes jornades i deixar abandonats la família i els interessos.

Per evitar aquests fets que acabem d'apuntar, el govern polític de la província imposava fortes multes als infractors, però, malgrat això, alguns hospitalencs es van veure desatesos del relleu a poblacions tan importants com Mataró, i un altre es va veure obligat a continuar un servei fins a Cervera. (71)

També hi ha documents que semblen indicar que els ajuntaments, pensem que per tal d'afavorir els interessos dels seus veïns, es comportaven de manera molt arbitrària amb els contribuents que residien en altres pobles, exigint-los sumes inflades. De fet, el febrer de 1840 l'Ajuntament de l'Hospitalet acusava el de Cornellà de tenir aquest comportament. (72) Encara dins d'aquesta problemàtica dels contribuents que residien en altres poblacions, també podem citar uns indicis de corrupció de l'administració provincial (allò que vulgarment s'anomena enchufe) en un afer relatiu a un barceloní propietari d'un molí que es negava a pagar. (73)

«Fins i tot, sembla que J. Arús, un dels alcaldes d'aquells anys, formava part d'aquells morosos.»

Més indicis de corrupció apareixen en les acusacions sobre suposades malversacions comeses pels responsables de la «ronda del partit» i les acusacions d'inoperància d'aquella força que esgrimia l'Hospitalet el 1840. (74)

L'exèrcit i les activitats militars tornen a ser, novament, objecte de protestes. Al final de 1840 el poble es queixava per la presència d'un batalló acantonat allí, i el mes de maig d'aquell any un hospitalenc desertava de la milícia. (75)

Igual que durant el trienni, també en aquests moments trobem que aquest repte a les autoritats comportava un risc real que fa pensar més en una impossibilitat d'afrontar aquelles obligacions que no pas en reptes veritables: aquelles actituds corrien el risc de derivar en imposicions de multes i sancions, amb una execució real. (76)

Fins i tot els mateixos ajuntaments, que eren sancionats per les autoritats provincials amb confiscacions de béns propis, no dubtaven a aplicar mesures de força contra morosos per tal d'evitar que l'incompliment d'aquells recaigués finalment sobre ells mateixos; aquest recurs a mesures de força sembla que s'aplicava de més bon grat (almenys tots els casos detectats es refereixen a aquesta situació) quan es tractava de fer pagar als propietaris forasters. Així, a la vegada que l'Ajuntament de l'Hospitalet es queixava el febrer de 1840 perquè el de Cornellà havia enviat la seva milícia a constrenyir els morosos que hi residien, ells feien el mateix (encara que demanant permís) amb veïns d'altres pobles. (77)

Veiem, doncs, com l'opinió que es devia tenir a l'Hospitalet sobre les institucions de l'Estat, amb independència del signe que tingués el govern que n'est, igués al capdavant no devia ser gens favorable. I, novament, la falta de contrapartides amb què l'Estat pogués justificar les seves exaccions queda exemplificada per la incompetència militar. A més, per acabar de fer vessar el vas, hi havia pobles que es vanagloriaven públicament de no pagar les multes. (78)

Malgrat que oficialment la guerra carlina s'havia acabat amb l'abraçada de Bergara, el 1840 el perill carlí encara era una realitat a Catalunya. El mateix general Espartero dirigí amb eficàcia la lluita contra els facciosos, però, al costat dels grans moviments de tropes i dels grans combats que apareixen als manuals d'història, l'Estat era incapaç de protegir tots els pobles de les petites partides que es movien pels camps; fins i tot quan aquests camps eren tan propers a Barcelona com l'Hospitalet: quan el 22 de març de 1840 l'Hospitalet sol·licità la protecció de la «ronda del partit», la resposta (quatre dies després!) fou que aquella força havia hagut de sortir a complir una missió i encara no havia tornat. (79)

Configuració d'una confrontació a nivell local

Ja hem assenyalat al principi d'aquest apartat que, a diferència del període precedent, durant aquests anys sí que es configurava a l'Hospitalet

quelcom de semblant a uns grups d'interessos diferenciats que entraven en conflicte.

Pel que fa a aquest fenomen, podem donar un seguit de dades que en poden constituir indicadors:

Al marge dels aldarulls ja esmentats de juliol de 1840, durant l'estiu de l'any següent tingué lloc l'exclusió de Josep Oliveras i de Gaspar Barceló de l'allistament de la milícia nacional «*por no merecer confianza...*». (80) Si tenim en compte que aquests dos individus havien format part de l'Ajuntament de 1840, del qual havíem apuntat la possibilitat de qualificar-lo de *moderat*, i que el 21 de juny (en un document molt confús) aquell Ajuntament s'havia presentat en ple davant del nou alcalde queixant-se d'haver estat insultat, podem pensar que aquella falta de «confiança», els dubtes quant a la seva fidelitat envers el règim instaurat amb la regència d'Espartero, s'estenien a tot aquell grup d'homes. (81) Tot això assenyala que l'acord d'eliminar de la milícia nacional tots els membres d'aquell Ajuntament, presa el 31 de març, s'havia dut a terme. (82)

Així, doncs, davant nostre apareixen indicis suficients com per parlar, almenys, de dos grups ideològics (una altra cosa és esbrinar quina era exactament llur *ideologia*) susceptibles de ser denominats *progressistes* i *moderats*.

Això és el que ens sembla confirmat per l'existència d'un fenomen que ja havíem assenyalat en un estudi dels anys 1868 i 1873: (83) les acusacions per irregularitats en els comptes d'un Ajuntament anterior, habituals (segons sembla) de qualsevol moment del segle XIX (almenys fins el 1873), deriven en una clara persecució d'aquells individus. Sembla que aquesta podria ser l'explicació de l'embargament (el 1842) de la collita de canem de l'alcalde de 1840, (84) donat que s'havia acordat procedir executivament contra els béns d'aquells ex-regidors. (85)

Seguint aquesta dinàmica d'enfrontaments dins el poble (i sense que en puguem precisar el significat), durant els actes de sant Antoni Abat de 1842 es van produir uns aldarulls tan greus que van obligar a la suspensió de l'acte. (86)

Un altre fet nou (i que tampoc no va ser present els anys 1868 i 1873) fou la participació d'hospitalencs en la revolta de Barcelona de la tardor de 1842. Un grup d'homes encapçalats per l'alcalde Pere Antoni Prats (personatge del qual parlarem més endavant) van desarmar, entre els dies 17 i 18 de novembre, una tropa acantonada en aquest poble i es van entrevistar amb diverses personalitats revoltades; hi destaquem el fet que fins i tot van anar a veure la junta de Barcelona per tal de demanar armes i unir-se als sublevats. (87)

De la mateixa manera, l'alçament antiespartista de la primavera de 1843 va tenir un reflex directe a l'Hospitalet.

Dos mesos abans de l'inici del moviment antiespartista a Barcelona, ja es detecta un estat d'efervescència a l'Hospitalet, amb la presència de grups armats al poble, que el 2 d'abril fereixen Josep Oliveras (que abans hem vist que podria estar inclòs entre els *moderats*), i s'envia un destacament de mossos d'esquadra al poble. (88) El dia 6 els ajuntaments dels pobles del voltant prenen mesures contra els *sospitosos*, i el dia 10 arribaven municions per a la milícia. (89)

El dia 11 d'abril, l'alcalde de Sant Feliu informà que en aquella població havia triomfat un pronunciament i sol·licità el suport de l'Hospitalet; el dia 14, el destacament de mossos d'esquadra fou substituït per 30 soldats d'infanteria. (90)

El dia 30 de maig es produïren aldarulls a l'ermita de Bellvitge i el 3 de juny, a instàncies d'autoritats superiors, es prenen mesures contra «homes fugits de Barcelona». (91) De qualsevol manera, és dubtós que es prenguessin efectivament aquelles mesures contra aquells homes, que pel context podem pensar que eren antiespartistes, donat que el dia 13 l'Ajuntament de Barcelona comunicava que s'havia sumat al pronunciament i dos dies després la milícia de l'Hospitalet participava en la desfílada de l'entrada a Barcelona. (92)

Amb tot, hem de destacar una diferència essencial entre els esdeveniments de 1842 i els de 1843. Mentre que als primers s'havia produït una participació directa i espontània d'hospitalencs, als segons tot sembla assenyalar que hi ha la presència de grups forasters que releguen els hospitalencs gairebé a una categoria d'espectadors. Fins i tot la participació de la milícia d'aquest poble en l'entrada a Barcelona sembla més una excursió que no una acció militar. (93)

«De la mateixa manera, l'alçament antiespartista de la primavera de 1843 va tenir un reflex directe a l'Hospitalet.»

Això que acabem d'assenyalar és encara més clar per a la insurrecció *centralista* del setembre d'aquell any, en la qual sembla força evident que l'Hospitalet no hi va tenir cap participació. (94)

Encara que l'Hospitalet no tingués una participació directa en els esdeveniments de 1843, aquests van tenir un efecte desfavorable sobre els hospitalencs. Com en qualsevol moment de conflicte bèl·lic (ja ho havíem assenyalat en parlar del Trienni Constitucional), els ajuntaments (i en darrer terme els contribuents) van haver de proveir les tropes i aportar homes a l'exèrcit. (95)

Els efectes van ser els habituals: misèria de la classe treballadora i esgotament manifestat amb desercions. (96)

Estructura social i tendències polítiques

L'estructura econòmica del poble continuava sent molt similar a la que havíem apuntat durant el període examinat anteriorment. La propietat de les dues terceres parts de la terra del seu terme continuava en mans de propietaris barcelonins. (97)

Al costat dels sectors tradicionals, la industrialització havia progressat respecte al període tractat abans. Amb tot, la incidència d'aquestes activitats era encara tan feble que no va deixar cap empremta en la política local.

Així, doncs, la població de l'Hospitalet devia estar conformada, encara, per jornalers i propietaris mitjans com a element predominant.

Ja hem vist com es configurava un enfrontament dins el poble i com aquell semblava prendre l'aparença de dos bàndols enfrontats. Els enfrontaments entre l'Ajuntament elegit per a l'any 1841 i el que fou cessat arran de la defenestració dels moderats significarien, aparentment, els enfrontaments entre els grups *moderat* i *progressista* locals, i la intervenció de l'Ajuntament de 1842 en els esdeveniments revolucionaris es podria interpretar com el predomini dels *progressistes* radicals i del seu cap, Pere Antoni Prats.

El fet que els consistoris que van actuar entre l'1 de gener de 1841 i el 8 d'octubre de 1842 (98) es puguin considerar com a representants de quelcom assimilable a un *progressisme* local quedaria il·lustrat per la destitució (no sabem amb quins mitjans o quines excuses) de l'únic regidor que s'havia oposat l'any 1841 (99) a la *depuració* dels regidors de l'any anterior.

També durant aquest període, amb uns contingents força més nombrosos com a conseqüència de l'augment del pes demogràfic del poble, la milícia nacional es configura com un instrument de poder i un trampolí per als polítics locals. (100)

El 19 d'octubre de 1840, el govern polític ordenà substituir l'Ajuntament que hi havia pel que havia estat nomenat l'any 1836. L'Ajuntament que actuà des d'aquella data fins a fi d'any no es pot considerar pròpiament *progressista*: un dels seus membres (J. Bori) reapareixerà a l'Ajuntament nomenat per les autoritats militars el 8 d'octubre de 1843, i un altre dels regidors, anomenat Josep Ferrer, podria ser el mateix que fou destituït l'any 1841 perquè s'oposà a l'exclusió del darrer Ajuntament *moderat* de la milícia nacional. (101)

Durant el 1840, la institució que aglutinà les tendències *progressistes* no fou, com acabem de veure, l'Ajuntament, sinó la milícia nacional.

El juny de 1840, l'Ajuntament aconseguí el nomenament com a comandant d'armes d'un militar retirat que tenia els interessos i la residència a l'Hospitalet. El seu nom era José de Hita, i tenia simpaties, com veurem després, moderades. (102)

Les actuacions del comandant De Hita, com es veuria l'any 1841, devien fer replantejar a aquell Ajuntament l'encert de l'elecció d'un personatge excessivament oposat a les tendències polítiques predominants en aquell moment. Això explicaria el suport que va donar al nou primer comandant de la milícia elegit entre la fi de novembre i els primers dies de desembre de 1840.

No sabem a través de quins mitjans, Pere Antoni Prats, cap visible dels *progressistes* radicals de l'Hospitalet, havia assolit la comandància de la mi-

lícia nacional i des de la primera setmana de desembre d'aquell any iniciava un enfrontament amb el comandant d'armes De Hita per tal d'aconseguir el control militar al poble. (103)

Malgrat el suport de l'Ajuntament al comandant Pere Antoni Prats, no s'aconseguí la destitució de J. de Hita. (104) Amb tot, sembla clar que Prats adquirí prou protagonisme dins l'escena política local per aconseguir l'alcaldia de l'any 1842.

Les conspiracions nascudes al si de la milícia durant el juliol de 1840, els problemes esdevinguts durant les eleccions dels seus comandaments l'octubre i el novembre d'aquell mateix any, l'expulsió de membres sospitosos de no ser addictes al règim i l'ús que en feu Pere Antoni Prats assenyalen la milícia nacional com la institució que podia permetre l'accés a l'escena política de les opinions radicals.

El retard en l'elecció dels comandaments de la milícia al final de 1840 per la incompareixença repetida, malgrat la imposició de multes, d'alguns dels seus membres destacats podria respondre a un intent dels sectors *moderats* per impedir l'elecció de Pere Antoni Prats (o també podria respondre a una falta d'interès per la despolitització d'aquells individus; no està gens clar). (105)

L'any 1842 és el que permet veure amb més claredat la configuració dels dos sectors en pugna pel poder local. Les eleccions municipals del desembre de 1841 (que també es van realitzar sota la llei no censatària del 3 de febrer de 1823, igual que el 1854) ja van ser anul·lades per la Diputació per causa d'irregularitats (semblen denunciades pels *moderats* i es van haver de repetir a principi de l'any següent. (106)

En la repetició d'aquelles eleccions es reproduïren les protestes (per suposades irregularitats) d'alguns individus de tendència ideològica força clara: (107)

— Pere Nolasc Pujals fou, posteriorment, nomenat regidor l'any 1843 per les autoritats militars. (108)

— Josep Cerqueda fou alcalde l'any 1843 a l'Ajuntament anterior al de Pujals, que s'inhibí de participar en la sublevació *centralista*. (109)

— Josep Ferrer fou el regidor destituït el 1841 perquè s'oposà a prendre mesures contra els *moderats*. (110)

El desenvolupament d'aquelles eleccions va veure com es configuraven, en contrast amb els anys precedents, en què sempre hi havia hagut una candidatura única, dues candidatures confrontades.

Tant per a la constitució de la mesa electoral com per a l'elecció dels *electors parroquials* que havien de decidir la composició del nou Ajuntament, es van presentar dues candidatures. En una hi era sempre present Pere Antoni Prats, i en l'altra hi havia diversos individus que ja coneixem: Josep Bori, Josep Ferrer i José de Hita. (111)

El resultat d'aquelles eleccions fou força clar: triomf de la candidatura *progressista* per una diferència de 283 vots contra només 7.

Un examen de la documentació corresponent a l'Ajuntament presidit per Pere Antoni Prats, fonamentalment les actes de les sessions d'aquell consistori, basta per veure que tampoc no van reeixir en la seva tasca administrativa, i no tan sols per culpa de la possible mala traça d'aquells homes en aquests afers. Una de les conseqüències de la desamortització dels béns eclesiàstics fou l'aparició d'una nova exacció fiscal que se sumà al ja carregós conjunt d'obligacions que patien les poblacions: la contribució de culte i clergat.

Malgrat les seves postures *progressistes*, els regidors de l'any 1842 no es van poder escapar d'haver d'exigir als contribuents els pagaments imposats per l'Estat, i la recerca de solucions per a aquella recaptació destinada al manteniment de l'Església va absorbir bona part dels seus esforços. (112)

El desgast de la confiança en un govern que es deia *progressista* (no oblidem que el suport popular a la figura del general Espartero era total a Barcelona i als nuclis *progressistes*), que va provocar la sublevació de la tardor de 1842, també devia intervenir en la inhibició de l'Hospitalet durant el 1843. (113)

Hem vist en les ratlles precedents com es configuraven dos grups confrontats, en pugna pel poder local. Ara bé, arribar a precisar el contingut ideològic d'aquelles dues opcions (quin significat tenia per a aquells homes el mot *moderat* amb el qual s'autoqualificaven? en què coincidien les idees de Pere Antoni Prats amb les dels capitosts de la revolta de Barcelona?) és força més difícil.

A un nivell general, és indubtable la popularitat d'Espartero (potser fins

i tot després del bombardeig de Barcelona), el qual, convertit en símbol de la renovació política, guanyà a l'Hospitalet, malgrat el sufragi censatari, les eleccions del gener de 1840. (114)

Les coses, però, eren molt més complexes. Alguns individus apareixen com a regidors en ajuntaments de signe, en principi, oposat; (115) el govern municipal sovint havia de comptar amb el concurs de comissions de contribuents majors on coincidien, havien de deliberar i posar-se d'acord persones tan dispars com José de Hita i Pere Antoni Prats; (116) l'ambigüitat d'individus com aquest darrer (més endavant tractarem amb més detall la trajectòria de P.A. Prats), la presència a la milícia nacional del fill del capítost carlí de la Guerra dels Set Anys Marià Margarit, a la vegada que l'expulsió per *sospitosos* destacats personatges del poble, (117) i altres exemples que podríem citar assenyalen un panorama ideològic confús (almenys per a nosaltres).

Per provar d'aclarir aquest panorama, tenint en compte que hi ha mancances essencials a la documentació disponible (ens referim a la inexistència, potser perquè ni tan sols s'ho plantejaven ells mateixos, de quelcom comparable a un programa polític), haurem de revisar la composició social dels dos grups que hem pogut identificar sota les etiquetes (poc precises) de *moderats* i *progressistes*. Això vol dir esbrinar les seves categories com a contribuents i els sectors econòmics dels quals procedien els seus ingressos.

Taula de contribucions aportades pels regidors

	1840 (1)	1840 (2)	1841	1842	1843 (1)	1843 (2)
Agrícola	3	2	3	3	2	—
Comerç i Indústria	2	3	4	—	3	4
Agrícola + Comerç i Indústria	1	2	—	1	—	—
No consta	3	1	2	2	2	5

Fonts:

AMH, *Libreta del real catastro del año 1840 y 1841*.

AMH, *Libreta de la Contribución de Comercio e Industria por el año de 1845*.

AMH, *Amirallamiento de l'Hospitalet. Partido de Sant Feliu de Llobregat*. 1852.

AMH, *Contribución industrial y de comercio*. 1854.

La naturalesa de les fonts que hem hagut d'emprar ha imposat un seguit de limitacions derivades de la manca de sistematització del mètode emprat pels individus que van recollir-hi les dades. Un dels problemes principals és la dificultat d'identificar els individus quan no ens donen el segon cognom, però també ho és, potser encara més, el fet que al cadastre de 1840-41 hi ha individus que figuren «per la tarra dels seus amos»; queda així el dubte que algun d'aquests casos no s'hagi fet constar com a tal. De fet, pensem que es podria donar el cas que alguns dels individus que no hem pogut identificar no s'hagin inclòs pel fet de ser colons, encara que disposessin del domini útil d'una extensió considerable.

Un altre dubte que ens ofereixen aquestes fonts són els casos de tributació exclusivament pel concepte de comerç i indústria que presenten quantitats molt baixes. Per la comparació d'aquests darrers amb d'altres de tributació mixta (agrícola i per comerç i indústria), que presenten quantitats similars en la tributació no agrícola, pensem que alguns d'aquests casos que hem esmentat podrien presentar també una tributació mixta, que inclouria l'agrícola i que no ha estat recollida perquè es tractava de colons o perquè, d'alguna manera, ha estat ocultada.

Aquest aspecte que acabem d'introduir (l'ocultació de riquesa) també hauríem de tenir-lo present (perquè no hi ha dubte que n'hi devia haver) en qualsevol conclusió, però, com que ens és impossible avaluar-la, haurem de treballar amb les quantitats declarades i confiar que no s'allunyin gaire de les línies generals.

Finalment, hem d'advertir que la natura diferent de les fonts no permet la comparació directa de les quantitats corresponents a les activitats agrícoles i les que corresponen a les de tipus comercial i industrial. A la vegada, també hem d'advertir que, per imposició de la documentació disponible, s'ha hagut de treballar amb dades que no sempre pertanyen a aquells anys específics als quals ens referim al nostre estudi.

Tenint presents tots aquests advertiments, podem establir com a conclusió general de les activitats econòmiques dels regidors, durant tot el període, el fet que no hi ha una gran disparitat en les seves composicions que ens permeti establir una tipologia d'ajuntaments *moderats* i *progresistes*.

Hi ha també un cert predomini de l'activitat agrícola. Això queda força clar pel fet que, en el cas de contribucions *mixtes*, la que correspon per aquell concepte és habitualment major. (118)

Amb tot, la impressió que tenim és que, durant els Ajuntaments dels anys 1841 i 1842, que havíem denominat *progresistes*, els regidors que hi van intervenir eren, en conjunt, econòmicament més modestos que els dels altres anys: primerament, només detectem un sol cas de tributació *mixta* *PIX* (i encara així es tracta d'una contribució fonamentalment agrícola, provinent d'un arrendatari) i, d'altra banda, hi apareixen diversos contribuents que aporten quantitats certament modestes. (119)

El cas de Pere Antoni Prats, la trajectòria progressista del qual ja coneixem, n'és un exemple, d'aquests indicis d'accés al poder d'individus modestos. Amb tot, com veurem més endavant, aquest personatge en concret no devia ser tan modest com sembla.

De qualsevol manera, les contribucions que s'atribueixen a Pere Nolasc Pujals i a Josep Ferrer (dos dels individus que ens havien semblat més susceptibles de ser titllats de *moderats*) ens impedeixen de fer una relació mecànica entre grau de riquesa i postura política. (120)

Per acabar de confondre'ns, dins l'Ajuntament de 1842, mentre es debatia el problema de l'acord lliurecanvista amb Anglaterra (una de les causes de l'esclat violent a Barcelona), no hi trobem (aparentment) més que pàgines, i no tenim cap notícia de malestar entre els modestos industrials del poble (com podria ser el cas de l'anteriorment esmentat Pere N. Pujals).

EL BIENNI PROGRESSISTA A L'HOSPITALET (1854-1856)

L'Ajuntament nomenat el dia 1 de gener de 1854 practicà una mena de *depuració* dels funcionaris que havia nomenat l'Ajuntament precedent. Pere Antoni Prats (el qual ja coneixem) fou rellevat del càrrec de secretari (121) i Ramon Ventura fou reposat en el càrrec d'agutzil, del qual havia estat rellevat per aquells mateixos que havien nomenat Prats secretari. (122)

D'altra banda, durant la revisió de comptes de l'Administració anterior, els regidors van trobar les habituals irregularitats. Les reaccions, però, presentaren les mostres de persistència i d'intransigència que havíem vist als enfrontaments entre ajuntaments de signes contraris. (123)

Enmig d'aquesta política *depuradora*, contrasta l'actitud de l'alcalde Joan Sanfeliu, actitud que caldria relacionar amb el fet que aquest individu era un dels tres regidors de l'Ajuntament de 1853 que havien continuat dins el de 1854. (124) Ja en l'afer de la rehabilitació de R. Ventura, l'alcalde Sanfeliu havia fet observar les seves reserves davant aquella mesura, i després, durant la revisió dels comptes de l'altra Administració, es féu evident la recança que li produïa haver de prendre mesures contra els seus antics companys, i qualsevol acció de les que emprengué sembla que fou motivada per les pressions dels regidors. (125)

Aquestes i les ocupacions habituals d'un ajuntament d'aquella època foren les actuacions dels membres de l'Ajuntament de l'Hospitalet l'any 1854 fins al 27 d'abril, data de la darrera acta conservada fins al mes de setembre següent.

Les actes corresponents al període de la Vicalvarada i de l'aixecament de Barcelona del juliol d'aquell any no es conserven. Malgrat aquest fet desafortunat, l'absència d'aquesta documentació, si més no, ens indica que l'Hospitalet no fou una bassa d'oli durant aquell temps. Hi succeí alguna cosa. Els antecedents que ens mostren una vaga d'obrers l'any 1853 (126) i el fet que la primera notícia posterior sigui la verificació de les eleccions municipals que s'havien ordenat per als dies 3 i 8 de setembre ens poden

fer sospitar que durant aquell temps els esdeveniments de l'Hospitalet s'assemblassin, poc o molt, als de Barcelona. (127)

Un dels fets nous, el més nou i també el més important, que veiem aparèixer al voltant dels anys 1853-55 dins el panorama social (encara no del tot dins el panorama polític) de l'Hospitalet és, sense cap mena de dubte, la lluita obrera.

L'element obrer, que semblava absent de la vida política hospitalenca els anys 1868 i 1873, (128) havia estat present (d'una manera modesta però, al cap i a la fi, present) durant el Bienni Progressista.

Problemes persistents de l'Administració municipal

Sense ànim d'estendre'ns massa en la repetició d'una dinàmica que ja hem il·lustrat prou en apartats precedents i a la qual difícilment aportaríem cap novetat, assenyalarem la persistència de dificultats per afrontar les exigències fiscals de l'Estat.

Citarem com a exemples d'aquestes exigències una subscripció voluntària a una emissió de dos-cents trenta milions de rals, una aportació a Sanitat (129) i les contribucions habituals, al pagament de les quals sempre arribaven tard i amb irregularitats. (130)

No ens consten problemes per serveis de bagatges realitzats aquells anys, però aquestes dificultats no els eren desconegudes: encara els estaven exigint comptes pels bagatges incomplets durant el període 1839-1840. (131)

I, igual com havíem vist, no sempre es complien (o els era possible complir) totes aquelles exigències, i els deutes amb l'Estat (132) i amb particulars (133) eren diversos.

Un element nou, que hauríem de relacionar amb un progrés del control administratiu estatal, es pot constatar a la documentació corresponent a aquest període. Les amenaces de constrenyiment pels deutes contrets per l'Ajuntament es van tornar efectives en un nombre de casos major del que havíem constatat als períodes precedents i sense que la intervenció militar fos decisiva.

La documentació mostra una multiplicació de les comissions de constrenyiment i una actuació real, i pràctica, d'aquelles. Per exemple, el 9 de maig de 1854, l'Administració d'Hisenda els féu una expedició d'execució pels *reparos de las cuentas de 1852*; això significa que un comissionat de constrenyiment es presentà a l'Hospitalet per rebre el pagament d'aquells *reparos* i de la multa de béns propis dels regidors (en el cas que se'ls hagués imposat), i, per forçar els regidors, el comissionat, a més de cobrar els viatges d'anada i de tornada, havia de percebre 20 rals per cada dia que hagués d'estar al poble esperant que li fessin efectiu el pagament.

Aquest exemple que acabem d'esmentar fou el resultat de la falta de resposta satisfactòria a un seguit d'avisos previs a l'enviament del comissionat, i en la comunicació d'expedició consten segellades les anades del comissionat a l'Ajuntament, per complir la seva missió, del 10 al 21 de maig. (134)

Les notícies d'amenaces d'expedicions a l'estil de l'anterior i de realitzacions pràctiques d'algunes d'aquelles són relativament nombroses. Amb tot, sembla que l'evident perfeccionament del control administratiu dels ajuntaments no fou suficient per obligar-los sistemàticament a complir totes les exigències fiscals.

Hi ha constància de la persistència contumaç d'incompliments i de comissions de constrenyiment que no van aconseguir (almenys en un primer intent) cap resultat. (135)

Aparició de la lluita obrera

Com ja hem assenyalat més amunt, l'element més nou que trobem en aquest període és el sorgiment d'una protesta obrera més o menys organitzada i de la vaga com a mitjà de lluita.

Els indicis de revolta obrera en la insurrecció *centralista* del setembre de 1843 a Barcelona no els havíem trobat pas a l'Hospitalet. (136) Però, malgrat que no tenim informació sobre la participació dels obrers de l'Hospitalet en els moviments ludistes i en la vaga general del juliol de 1854, (137) posseïm prou informació com per veure que (138) l'esclat obrer del 14 de juliol a Barcelona havia estat la continuació d'un procés de lluita obrera

iniciat, almenys, a mitjans d'octubre de 1853 i que s'havia desenvolupat, sembla que amb una certa continuïtat, fins al moment de l'esclat més virulent el juliol de l'any següent, amb el qual, com ja hem assenyalat, no sabem com relacionar l'Hospitalet per falta de documentació que en faci referència. Amb tot, la constatació que hi havia obrers hospitalencs a les fàbriques de Sants pot fer pensar que hi ha haver una participació d'aquells.

Com hem dit, la conflictivitat obrera a l'Hospitalet s'havia ja iniciat l'octubre de 1853. El dia 15 d'aquell mes es va declarar una vaga a la indústria de blanqueig del Prat dels Maons, en què 22 treballadors van abandonar la feina. La reacció del patró fou la contractació d'esquirols, i la dels obrers vaguistes, la formació de piquets. (139)

No hi ha informació sobre com estaven organitzats els obrers, però sembla que el seu capítol era un tal Ramon Audal (o Ordal) de Santa Eulàlia. (140)

Aquest conflicte laboral podria haver estat una de les causes que van moure J. Foch a vendre's la indústria del Prat dels Maons a la societat La Aprestadora Española SA, malgrat que continuà sent-ne el director. (141)

El 30 de març de l'any següent encara continuava la vaga (o se n'havia iniciat una altra), i es prenen mesures per evitar que s'estengués a totes les fàbriques de la localitat. (142) El tracte que rebien els vaguistes per part de les autoritats provincials (no sembla pas que l'Ajuntament intervingués en cap pràctica especialment repressiva), com podem imaginar, era força dur: imposició de multes, empresonaments, repressió física, etc. (143) Encara que no ens consten pràctiques repressives efectives i àmplies contra els obrers que feien vaga a l'Hospitalet.

La vaga de l'Hospitalet no era aïllada. Sembla evident la connexió del moviment obrer barceloní amb els de les viles industrials del seu voltant: un tal Baldiri Poch de Santa Eulàlia participà en uns desordres a L'Espanya Industrial (en la resposta de l'Ajuntament a la inquisició de les autoritats, queda clara la solidaritat local enfront de les ingerències estatals). (144)

Malgrat que el Govern Civil de la província anunciava el 3 d'abril de 1854 que la vaga s'havia acabat a Barcelona i l'endemà l'Ajuntament de l'Hospitalet informava que també s'havia acabat a L'Aprestadora, el 14 de juliol, com a suport al triomf pel govern progressista, o com a continuació d'aquell conflicte del qual el Govern Civil i l'Ajuntament asseguraven la fi, esclatà la coneguda revolta obrera de Barcelona, que probablement va tenir el seu reflex a les fàbriques situades a l'Hospitalet. (145)

Sembla que confirma l'opinió que acabem d'expressar el fet que el 30 d'octubre, segurament per la tancada patronal de les fàbriques, l'Ajuntament afirmava que centenars de jornalers passaven fam. (146)

A finals de 1854 apareix un altre índex que ens assenyalava una dinàmica del problema obrer a l'Hospitalet molt similar a la que ens mostren Benet i Casimir a Barcelona durant el mateix període. (147)

La protesta obrera a L'Aprestadora havia assolit prou força com per fer-se el patró i els representants dels obrers en una mateixa taula i, amb la mediació de l'Ajuntament, intentar arribar a un conveni. Un esborrany sense data ens informa que la nit del 4 de novembre de 1854 va tenir lloc la reunió esmentada a casa del regidor Tomàs Serra. En aquest document, queda força clar que la vaga s'havia convocat «por motivo de trabajar día y noche y no poder ganar su sustento». (148)

Si l'existència de negociacions per arribar a la formalització de convenis és un element que relaciona la lluita obrera a l'Hospitalet amb la de Barcelona, aspectes tan destacats com les manifestacions de ludisme i l'organització de la protesta obrera al voltant del conflicte de les selfactines, que van caracteritzar la lluita obrera a Barcelona i que no semblen haver tingut incidència a l'Hospitalet, podrien aparèixer com a indicadors d'algunes possibles diferències en les arrels i el desenvolupament de les protestes obreres de 1854-55 en aquelles dues localitats.

Les reivindicacions dels vaguistes de L'Aprestadora sembla que es poden estructurar en els punts següents:

1. Jornada laboral de 8,5 hores.
2. Jornals de 16 pessetes setmanals.
3. Contractació dels obrers per períodes de temps ben estipulats.
4. Renúncia del patró a prendre mesures contra els vaguistes i a contractar nous obrers (esquirols).

Les condicions de treball prèvies, que havien provocat la vaga, sembla que eren essencialment el treball a preu fet i, per tant, la falta de seguretat en el manteniment del lloc de treball i d'un jornal estable. Amb tot, l'intent d'arribar a formalitzar un conveni va ser inútil: malgrat la suavització de

les reivindicacions dels obrers, l'actitud del patró no va permetre l'entesa i va originar la reproducció de la vaga.

En aquella reunió a casa del regidor Serra, s'arribà a un acord entre les dues parts que implicava la renúncia dels obrers a la seva reivindicació inicial de 8,5 hores de jornada laboral per tal de fixar-la en 11 hores «durant tot l'any» (fins i tot aquesta jornada de durada àmpliament superior a la reivindicació inicial es devia considerar, dins d'aquell context de desprotecció jurídica dels treballadors, com un triomf), la fixació dels jornals en 16 pessetes setmanals (que, de fet, per les informacions que apareixen en aquests documents, sembla que no fou un augment de la quantitat a percebre, sinó l'estabilització d'uns jornals sotmesos a les fluctuacions derivades de la precarietat d'una contractació a preu fet) i les reivindicacions que havíem recollit en el punt 4 del programa reivindicatiu que havien presentat els obrers.

Malgrat que tot semblava indicar que s'havia arribat a un acord satisfactori a la reunió del 4 de novembre, poques setmanes després (la documentació no esmenta dates concretes) es reproduí el moviment vaguista a L'Aprestadora. (149)

Detall de la façana de l'edifici de l'Ajuntament de l'Hospitalet.

D'aquells quatre punts en què nosaltres havíem estructurat a partir de diverses informacions el programa reivindicatiu dels vaguistes de L'Aprestadora, només n'havíem suprimit un de l'acord final: el punt 3. Ara bé, tot indica que els obrers consideraven presents aquelles reivindicacions, almenys implícitament, dins les condicions de l'acord final. De fet, tenim la impressió que la poca experiència de la direcció de la vaga en aquesta mena de negociacions fou aprofitada pel patró per aconseguir que tornessin a treballar sense haver concedit cap millora real en les condicions de treball.

J. Poch, antic propietari del Prat dels Maons i, en aquells moments, director de L'Aprestadora, ens presenta una visió força clara de com havien anat les coses: segons Poch, l'únic acord al qual s'havia arribat era l'establiment de la jornada d'11 hores. L'establiment de les 16 pessetes setmanals ja havíem insinuat que no es tractava de cap augment i les altres reivindicacions, tant les que apareixen explícitament al document que semblaven les condicions de l'acord entre empresa i treballadors (i que només era una enganyifa de J. Poch) com aquelles que els innocents obrers hi veien implícites, no les pensava respectar.

«D'aquells quatre punts en què nosaltres havíem estructurat, a partir de diverses informacions, el programa reivindicatiu dels vaguistes de L'Aprestadora, només n'havíem suprimit un de l'acord final:»

L'acord que posà fi a la vaga de L'Aprestadora fou simplement un engany. La direcció de l'empresa no havia concedit absolutament res i els obrers havien tornat a treballar. Com ja sabem, no trigaren gaire a comprovar que la seva lluita havia estat en va.

Les condicions en què estava l'incipient moviment obrer de l'àrea de Barcelona en aquell temps jugaven a favor del patró. Malgrat saber que s'exposava a una nova vaga, J. Poch ho tenia ben clar: els obrers de què disposava eren extremadament conflictius i calia desfer-se'n. La desunió de la classe obrera li permeté trobar ràpidament substituïts: primer provocà una nova vaga mitjançant la contractació de dos treballadors nous, i quan els obrers veterans abandonaren els seus llocs de treball pensant que així deixaven Poch entre l'espasa i la paret, es van veure totalment substituïts per una plantilla d'esquirols. Les maquinacions del patró havien triomfat, i aquest declarava a l'Ajuntament que, per la seva part, no hi havia «ninguna desavenencia pendiente ni nada que arreglar.»

No sabem què succeí entre aquells fets esdevinguts entre la fi de 1854 i el novembre de 1855. Durant aquest període de temps, L'Aprestadora canvià de director, i el 13 de novembre, un any després que J. Poch semblava haver solucionat (amb la contractació d'obersers *dòcils*) la conflictivitat laboral a L'Aprestadora, tres obrers d'aquella empresa, encapçalats per un tal Maurici Palau, havien anat a protestar davant el governador civil per uns fets ocorreguts en aquella fàbrica. (150)

D'altra banda, el dia 11 de desembre es cursava una citació judicial a dos obrers de L'Aprestadora. (151) Sembla evident que la conflictivitat s'havia prolongat durant tot el 1855.

L'actitud dels Ajuntaments dels anys 1854 i 1855 no consta que fos repressiva contra els obrers en vaga del seu terme. Fins i tot un dels regidors havia intentat fer de mitjancer entre les dues parts (parlarem més endavant de Tomàs Serra).

Amb tot, a principis de juny d'aquell darrer any, l'Ajuntament de l'Hospitalet envià vint homes de la seva milícia a reprimir el que semblava un piquet d'obersers forasters a la fàbrica de Can Ramoneda de Cornellà, comptant amb la posterior aprovació de l'alcalde veí i del capità general. (152)

Els fets de Can Ramoneda a Cornellà són, però, massa obscurs per poder-ne treure cap més conclusió que la ja expressada, i potser havien pres connotacions delictives extrasindicals.

Durant el 1856, la lluita obrera semblà haver perdut la intensitat dels anys precedents, possiblement per causa de l'enduriment de la repressió. Aquest enduriment, però, sembla que no fou compartit per l'Ajuntament, entestat, com sempre, a defensar els convilatans de qualsevol mesura dictada per les autoritats en casos que no afectaven els interessos (econòmics) dels seus membres.

El gener de 1856, la situació *desesperada* de trenta jornalers (153) havia mogut l'Ajuntament a proposar a la Diputació les mesures habituals en aquells casos: l'ocupació dels aturats en treballs d'obres públiques. De qualsevol manera, el maig d'aquell any ja només quedaven quatre o cinc persones en atur. (154)

També correspon al 1856 la primera notícia inequívoca sobre l'existència a l'Hospitalet d'associacions obreres. Amb data 11 de juliol, l'Ajuntament responia a un requeriment de les autoritats dient que hi havia una societat d'auxilis mutus que reunia entre dotze i vint teixidors de cotó, encara que puntualitzaven que no disposaven de fons i (potser per això) no la consideraven societat d'operaris de fàbrica. A més, remarcaven expressament que aquella mateixa corporació municipal responia de la bona conducta d'aquells individus «*empeñados en el sostén del orden, del trono de nuestra Augusta Reina (q.D.g.) y de la Constitución...*», els quals, a més, formaven part (per acabar de confondre el panorama al voltant de la intervenció de la milícia de l'Hospitalet en els fets de Can Ramoneda de 1855) de la milícia nacional. (155)

Hem dit que aquesta era la primera notícia *inequívoca* d'una associació obrera hospitalenca, i hem remarcat aquell mot perquè hi ha notícies força anteriors d'associacions en la línia de la creada per J. Munt a Barcelona el 1840.

El 14 de setembre de 1842, les autoritats provincials havien aprovat el projecte d'estatuts d'una associació de beneficència mútua que havien presentat diversos veïns de l'Hospitalet. (156)

El desembre de 1854 s'havia intentat (sense èxit) aconseguir l'aprovació de la Societat de socors mutus de Sant Isidre, la qual, a la vista d'aquesta

concreta advocació santoral, es podia tractar d'una iniciativa de pagesos. (157)

Posteriorment, ja dins el context de repressió oberta del moviment obrer, es denegà la formació d'una altra societat d'assegurances mútues, que podia haver estat iniciativa de Gaspar Barceló, que també fou nomenat regidor de l'Ajuntament presumptament *moderat* i que també apareix als llistats de majors contribuents. (158)

Aquest panorama confús és el que ens fa dubtar de l'associació mecànica de les denominacions *beneficència mútua*, *socors mutus* o *assegurances mútues* amb associacions obreres, malgrat que és evident que l'associació explícitament obrera de 1850 no s'acabava de crear llavors. Els inicis de l'associacionisme obrer a l'Hospitalet devien ser anteriors, però la documentació consultada no ens permet precisar aquest punt.

Estructura social i tendències polítiques

El canvi fonamental dins l'estructura social de l'Hospitalet havia estat, com ja hem pogut veure, l'aparició d'un proletariat industrial que trasbalsà els modes de vida tradicionals amb la introducció d'una problemàtica social i unes formes de protesta totalment noves.

D'altra banda, l'agricultura, que devia haver accentuat les seves tendències capitalistes, empena per la demanda creixent d'una Barcelona en expansió, ens mostra una dinàmica de vida no gaire diferent de la que havíem vist els anys 1840-1843, potser amb l'única excepció que durant el Bienni Progressista no hem constatat aquell cert protagonisme dels propietaris forasters (protagonisme sovint negatiu; recordem que una bona part dels documents que s'hi referien presentaven un tema central: les dificultats fiscals que suposava el fet que els propietaris més importants no fossin veïns del poble) que hi havia en els períodes examinats anteriorment.

«Heus aquí un fet nou: un obrer havia arribat a ser elegit com a regidor.»

Potser aquest darrer fet respon al fenomen de compra d'una part de les propietats de l'oligarquia barcelonina per part dels seus antics masovers i parciers de què parla J. Codina. (159)

Ja hem dit que no es conserven les actes corresponents al període de la Vicalvarada, però entre la correspondència (part de la qual sí que s'ha conservat) figura l'esborrany de l'adhesió d'aquell Ajuntament, que havia fet prou mèrits perquè caiguéssim en la temptació d'anomenar-lo *moderat*, (160) a l'alçament esmentat. Cosa que, d'altra banda, no és gens estranya quan el lema dels *rebels* era «*Patria, Reina, Constitución, moralidad y orden*». (161)

De la mateixa manera, es van adherir a l'alçament de Barcelona dels dies 14 i 15 de juliol. Però que quedi clar: l'Ajuntament de l'Hospitalet s'havia adherit a l'alçament organitzat per la burgesia progressista i demòcrata, no pas a la vaga general dels obrers. Tot indica que, com de costum, l'alçament a l'Hospitalet havia consistit en un acte més o menys institucional que va tenir lloc els dies 16 i 17, evidentment a remolc de Barcelona, on es donà notícia d'aquells fets i on l'Ajuntament i els majors contribuents, sense l'oposició (o potser amb el suport explícit) del clergat local, van declarar-se a favor dels principis que perseguia l'alçament. (162)

Enmig d'aquests esdeveniments pacífics, quelcom (no sabem què) mogué els regidors a informar les autoritats de Barcelona «*de algunas confidencias verbales que (...) han sido hechas y que tal vez podrían afectar la tranquilidad de la población*». (163)

Si fem memòria i recordem l'agitació en què es trobava una part de la classe obrera local, podem fer alguns suggeriments sobre quines podrien haver estat aquelles «*confidencias verbales*».

Sembla més o menys clar l'enfrontament entre els regidors sortits de les eleccions del setembre de 1854 i els que hi havia en produir-se l'alçament. (164) Però hi ha un element més clar que ens indica el *progressisme* d'aquest darrer Ajuntament.

El director de L'Aprestadora, durant la vaga de 1854, ho havia dit prou clar en exposar la seva versió de les negociacions entre l'empresa i els treba-

lladors: Tomàs Serra, el regidor que havia fet de mediador, era un jornaler de la Bordeta, inquilí del mateix J. Poch i que, a més, li devia tres mesos de lloguer. (165)

Heus aquí un fet nou: un obrer havia arribat a ser elegit com a regidor.

La llei electoral que regí les eleccions municipals del setembre de 1854 (la llei de 3 de febrer de 1823) no implicava, a diferència de la que regia les eleccions a diputats, un sufragi censatari. Això, juntament amb l'afluència massiva d'electors, va donar lloc a l'elecció de representants obrers entre els regidors de Barcelona. (160)

Entre els qui sembla que eren els líders dels progressistes de l'Hospitalet durant aquest període, podria haver-hi en lloc destacat Marià Margarit, el qual apareix com a regidor primer als Ajuntaments de 1854 i 1856, i fins i tot com a alcalde interí el febrer de 1855. (167)

Per acabar de complicar-nos el panorama dels dirigents del progressisme local, resulta que el tal Margarit, com ja havíem dit, era fill d'un destacat guerriller carlí de Sants. (168) A la vegada, els qui havien encapçalat el progressisme durant el 1842, que fins i tot s'havien sumat a la revolta de Barcelona, ara presenten actituds passives i estranyes: J. Vallhonrat participà en l'Ajuntament, nomenat, per ordre del governador civil, el 9 de novembre de 1850, i les úniques aparicions de Pere Antoni Prats (les quals seran examinades més endavant) no tenen res a veure amb la política del moment, i fins i tot apareix al costat de destacats elements moderats, com J. Oliveras i J. Arús. (169)

La presència de M. Margarit entre les files progressistes podria respondre a la tendència a passar del carlisme al republicanisme detectada entre els elements tradicionalistes del Baix Llobregat, (170) però el fet que de tots els membres de l'Ajuntament *revolucionari* del 1842 només Josep Borrell participés en els ajuntaments del Bienni Progressista és força estrany. (171) No obstant això, aquesta darrera dada referent a la participació de Borrell en tots dos períodes ens sembla confirmar que no anàvem errats quan atorgàvem les etiquetes *moderat* i *progressista* als uns o als altres.

Passant a un altre aspecte, durant el Bienni, la pràctica del govern municipal topa amb la problemàtica habitual que havíem vist als períodes precedents (lògicament, més similar al període 1840-1843), i probablement s'hauria desenvolupat de la mateixa manera si no hi hagués hagut una protesta obrera (que, de fet, no era present en aquells altres períodes).

Novament, es va culpar els regidors del darrer Ajuntament moderat de les irregularitats que presentava la seva gestió econòmica i, novament, van haver de comptar amb aquells regidors, acusats de malversacions, en les comissions de majors contribuents, i fins i tot, van haver de nomenar l'alcalde *responsable* de les irregularitats jutge de pau suplent i membre d'una junta pericial. (172)

La milícia nacional tornà a ser l'escenari de les lluites i del debat polític local. Durant les eleccions dels oficials d'aquell cos el maig de 1855, es van produir unes protestes que van provocar la seva anul·lació i la necessitat d'haver-les de repetir; llavors es van aprovar malgrat la reproducció de les protestes. De qualsevol manera, aquests esdeveniments s'assemblen més als que van tenir lloc durant les eleccions municipals de 1841-42 que no pas a les irregularitats de les eleccions de comandaments de la milícia d'aquell període. (173)

Igual que durant el període 1840-1843, es van produir atemptats contra propietats de veïns i, com llavors, la família Oliveras fou dels qui van rebre. (174) Aquests atemptats contra propietaris agrícoles que no tenien cap participació (almenys provada) en la indústria significarien, al nostre entendre, la prova de la dinàmica dual de l'Hospitalet d'aquells moments.

Apareix un l'Hospitalet agrícola i rural concentrat en la Vila Vella i els nuclis de poblament dispers tradicionals, amb els seus problemes específics, i un altre l'Hospitalet industrial i obrer, encara en formació i molt més minoritari, concentrat al voltant de Santa Eulàlia i la Bordeta. La direcció del govern local encara corresponia a l'Hospitalet tradicional (i fonamentalment rural).

Un altre aspecte del panorama ideològic local que cal tractar és la incidència dels elements *ultratradsionalistes*.

Uns documents que semblen referir-se a l'activitat d'alguna partida carlina el febrer de 1854 assenyalen que aquells esdeveniments no van tenir incidència en la població, i ni tan sols van atreure el concurs dels elements tradicionalistes que hi poguéssin haver. (175)

El breu aixecament carlí de 1855 que impulsà els responsables de l'Hos-

pitalet a refer les fortificacions (176) sembla que tampoc no arribà a afectar el poble.

De qualsevol manera, els elements ultres, malgrat que molt minoritaris, hi devien ser. El setembre de 1855 fou detingut a Girona un hospitalenc, de nom Francesc Cortada, com a sospitós de pertànyer a la guerrilla carlina. De fet, aquest individu havia estat efectivament amb la facció fins al 1848, en què s'acollí a una amnistia. D'altra banda, encara que l'Ajuntament afirmés que aquest era l'únic hospitalenc que estava o havia estat a les files carlines, ja sabem la poca confiança que mereixen els informes de qualsevol dels ajuntaments que hem estudiat sobre els seus convilatans, fos quina fos la seva tendència. (177)

Taula de les contribucions aportades pels regidors

	1854 (1)	1854 (2)	1856 (1)	1856 (2)	1856 (3)
Agrícola	5	—	1	3	5
Comerç i Indústria	4	4	2	1	2
Agrícola + Comerç i Indústria	2	—	—	—	2
No consta	2	2	2	3	
Jornalers	—	1	—	—	—

Fonts:

AMH, «Amillaramiento de l'Hospitalet. Partido de Sant Feliu de Llobregat. 1852».

AMH, «Contribución industrial y de comercio. 1854».

AMH, *Correspondència, 1854, 1855, 1856*.

La interpretació del quadre precedent ens porta a fer les mateixes advertències que havíem fet per a aquell que es referia al període anterior. (178) Per la qual cosa, també aquí ens haurem de prendre les conclusions obtingudes en un sentit només general.

El que sobta més en la lectura del quadre és l'absència, o la representació mínima, d'individus que paguin contribucions agrícoles als ajuntaments pròpiament del Bienni; la qual cosa, afegida a la presència d'un regidor obrer, almenys en aquell primer Ajuntament *progressista*, ens introdueix una novetat remarcable.

En aquest moment, a diferència del període 1840-43, sí que ens podríem atrevir a apuntar un criteri de sector econòmic i grau de riquesa per diferenciar els dos agrupaments polítics.

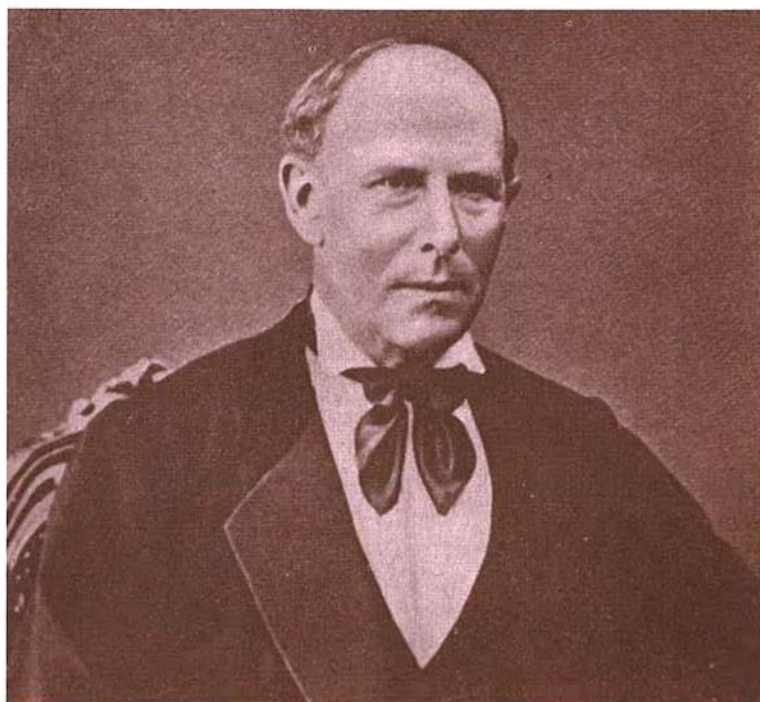
Sembla sostenible que el grup *moderat* estava format per propietaris agrícoles (en majoria) i alguns que combinaven l'agricultura i les activitats comercials i artesanals, o que es dedicaven exclusivament a aquestes darreres activitats. A la vegada, la presència de contribuents de la importància de Josep Oliveras a les seves files sembla prou explícita. (179)

Contrastant amb els *moderats*, el grup *progressista* apareix format per una majoria de comerciants i petits industrials. I és evident que el seu potencial contributiu era menor. (180)

Dins dels *progressistes*, ens sembla remarcable la presència del propietari particular dels únics telers jacquard amb llançadora de volant que consta que hi havia al poble en aquells moments. D'altra banda, el paper protagonista que intuïm que va correspondre a Marià Margarit (181) ens podria indicar una *militància* dels sectors més avançats de l'economia.

Un altre aspecte cabdal és la presència d'un obrer a l'Ajuntament. Aquest fenomen del Bienni Progressista ha estat interpretat per Benet i Casimir (182) com una conseqüència del sufragi universal permès per la llei que regula les eleccions municipals del Bienni. A l'Hospitalet, però, no sembla que aquesta en fos la causa directa.

Els electors compromissaris triats en aquelles eleccions i que van votar la designació de Tomàs Serra no sembla que haguessin estat obrers. (183)

Jaume Arús i Cuxart. Alcalde (1839-40, 1856, 1857-58, 1874, 1875-76).

Antoni Parera i Codina. Alcalde (1866-68, 1876-77).

L'elecció d'un obrer entre els regidors semblà haver respost a les indicacions que arribaven des del Govern Civil respecte que els ajuntaments s'ocupessin del problema obrer (era el moment de la política *reconciliadora* de Pascual Madoz) i a la voluntat progressista dels homes que van passar a dominar la política local. El fet que fos ell qui s'encarregués de les negociacions en el conflicte de L'Aprestadora sembla confirmar-ho.

D'altra banda, tampoc la milícia no semblà haver estat un instrument dels obrers com a Barcelona (184) si tenim en compte la seva actuació en els aldarulls de la fàbrica de Can Ramoneda a Cornellà. (185)

«Dins dels progressistes, ens sembla remarkable la presència del propietari particular dels únics telers jacquard amb llançadora de volant que consta que hi havia al poble en aquells moments.»

No hem pogut localitzar llistats de milicians corresponents a aquests anys, però l'oficial més actiu sembla que resultà ser Estanislau Prats, un comerciant amb una riquesa no gens menyspreable. (186)

És difícil, en aquestes condicions, poder establir si els intents per impedir i retardar la constitució de la milícia nacional que l'Ajuntament combatia anaven destinats a impedir l'armament dels obrers o simplement dels progressistes. Amb tot, donat l'encara tímid arrelament de la Revolució Industrial a l'Hospitalet d'aquell moment, (187) és més probable la segona d'aquestes possibilitats.

Un altre aspecte que apunta cap a una diferenciació dels fenòmens que van envoltar l'elecció dels comandaments de la milícia nacional a Barcelona i a l'Hospitalet el constitueix el fet que els esdeveniments que corresponen a Barcelona van tenir lloc entre els mesos d'agost i setembre de 1854, mentre que les incidències a l'Hospitalet van tenir lloc un any després. (188)

CONCLUSIONS

Orígens de la tendència anticlerical

Els indicis que ens havien dut a plantejar-nos aquests orígens com un dels objectius fonamentals d'aquest estudi no eren excessivament clars. Allò

que havíem trobat present els anys 1868 i 1873 no era l'anticlericalisme furibund de l'any 1835 o de 1909, però, si més no, semblava que ens autoritzava a parlar d'un cert sentiment anticlerical a l'Hospitalet durant el Sexenni Democràtic. (189)

La documentació corresponent als anys compresos en aquest estudi no ens ha permès constatar l'existència d'aquell *sentiment* o *tendència* durant els períodes examinats. Malgrat això, creiem que ens és possible establir les línies generals que devien haver confluït en la manifestació del fenomen anticlerical a la segona meitat del s. XIX.

El fet de no haver trobat indicis de reacció anticlerical violenta i la precarietat que encara caracteritza la bibliografia sobre els orígens de l'anticlericalisme del s. XIX espanyol ens ha mogut a reservar l'anàlisi de la informació que hem recopilat per a aquest apartat de les conclusions.

Com hem assenyalat, creiem possible establir unes línies generals dels orígens de l'anticlericalisme a l'Hospitalet des de 1820 fins a 1856. Els moments inicials estarien constituïts per la política de *control* de les activitats del clergat que havíem constatat des de l'endemà mateix del triomf de la revolució de 1820. (190)

La constatació que determinats sectors de l'Església constituïen un perill latent per a la continuïtat del règim constitucional establert el 1820 havia mogut els responsables del nou règim a desenvolupar una tasca de seguiment i control de les activitats de l'Església. El poder que tenia un capellà sobre els seus feligresos i la funció de l'església com a edifici de reunió i adoctrinament de la població havia decidit els dirigents del règim liberal a ordenar la lectura i l'explicació del text constitucional a les esglésies i a exercir un estret control tant de la verificació d'aquestes disposicions com de l'actitud general dels eclesiàstics envers el nou sistema. (191)

En un document datat el 3 de juliol de 1821, queda força clar que el capellà i el mestre de *primeres lletres* eren uns agents ideològics fonamentals dins la comunitat rural. (192)

Aquestes incessants advertències sobre la dubtosa fidelitat del clergat envers el règim constitucional, que ja devien haver creat un clima de desconfiança entre els elements liberals de qualsevol comunitat, van tenir la seva materialització a l'Hospitalet.

A final de maig de 1823, s'havien adreçat nou cèdules (suposem que per aconseguir ingressos extres) a l'Hospitalet, de les quals set corresponien al rector de la parròquia (fet força significatiu tenint en compte la capacitat econòmica d'aquell). El pagament d'aquelles cèdules no es va verificar perquè mossèn Miquel Pou s'havia fet escàpol i s'havia endut diverses propietats entre final de maig i els primers dies de juny. (193)

Entre els efectes que mossèn Pou havia amagat destaquen una partida de canem, que fins i tot havia aconseguit vendre, i efectes personals que havia deixat sota la custòdia de diversos feligresos.

A banda de la família del rector, que lògicament es negà a informar sobre l'amagatall d'aquell, destaca el fet que diversos veïns s'avinguessin a amagar els efectes personals de mossèn Pou per impedir que fossin confiscats. Aquesta avinentesa entre el rector i alguns d'aquells assenyalat com n'era d'evident la influència del clergat sobre la gent.

Amb tot, ni tots els hospitalencs estaven disposats a seguir cegament les recomanacions reaccionàries del rector de la seva parròquia ni tots els clergues eren antiliberals.

La fugida poc digna de mossèn Pou, que féu evident com li interessava conservar els seus diners, devia tenir alguna incidència en el fet que alguns dels veïns als quals havia confiat la custòdia dels seus efectes es decidissin a entregar-los.

D'altra banda, el rector que substituï Miquel Pou al capdavant de la seva parròquia sembla que era un liberal fins i tot *exaltat*. Mossèn Hermenegild Llorens apareix entre els exaltats que s'oferiren per reforçar la fortificació de Barcelona contra les forces absolutistes, (194) i actituds com aquesta li devien haver conferit prou credibilitat entre els nuclis liberals com perquè els membres de l'Ajuntament haguessin de recórrer a ell perquè els recomanés davant les autoritats liberals; en aquest cas, veiem com mossèn Llorens declara obertament que els membres d'aquell Consistori eren «*gente de bien, patriota y egsacta (sic) en el cumplimiento de las órdenes del constitucional Gobierno (sic)*». (195)

«A final de 1844, arriba una ordre de confinament de Pere Antoni Prats a Sùria. I, malgrat que l'alcalde intenta (com habitualment es feia en aquests casos) protegir-lo dient que no coneixien ningú amb aquell nom, hagué de marxar a complir aquella condemna.»

Fins i tot, durant el Trienni Constitucional, podríem situar uns clars antecedents del conflicte que afectà les propietats annexes a la rectoria durant els anys 1868 i 1873. El 22 de juliol de 1822, el sergent primer de la milícia voluntària de l'Hospitalet informava el governador polític de la província que el rector s'oposava a cedir el *pont* que, travessant el carrer, unia l'església i la rectoria. (196)

Vint anys després d'aquells fets que van envoltar la fugida de Miquel Pou i la presència d'un liberal exaltat com a rector de l'Hospitalet, durant el període 1840-43, no tenim notícies que l'actitud del consistori i dels veïns fos bel·ligerant i confrontada. Les úniques manifestacions d'un membre del clergat local d'aquest període són certament pacífiques i conformistes.

Mossèn Josep Casas (rector durant 1840) mostrava una voluntat pacífica quan declarava a l'Ajuntament que acatava les disposicions fiscals dictades per l'Estat sobre l'antiga prestació decimal i que l'animava el desig d'actuar «*en conformidad a las leyes vigentes sin dar que hablar a V. (l' alcalde) ni al Ayuntamiento*». (197)

Malgrat això, durant aquest període, havíem vist la incidència d'una nova càrrega fiscal que venia a sumar-se a les ja moltes i enutjoses càrregues que havien de suportar. L'impost de culte i clergat que havia de mantenir una Església delmada per la desamortització dels seus béns havia de portar nous maldecaps a regidors i contribuents comissionats. Encara que el repartiment d'aquella nova contribució no produís un esclat obertament anticlerical (ni sembla que s'ho arribessin a plantejar), la processó devia anar, certament, per dins d'aquells homes tan gelosos de les seves butxaques. (198)

El que sí que va provocar el nou impost per al manteniment de l'Església foren reiterades protestes contra la desproporció de les quantitats exigides, fins al punt de denunciar que les pretensions de la junta diocesana no es fonamentaven «*en las bases de igualdad y de justicia...*». (199)

La constatació que el 1843 diversos pobles tenien deutes amb els rectors de les seves parròquies (sens dubte per l'impagament de l'enutjós impost de culte i clergat) ens assenyalat la impopularitat que havia adquirit aquella mesura i l'extensió d'aquell sentiment. (200)

Durant el Bienni Progressista, no hem pogut constatar cap incidència al voltant d'aquesta problemàtica, però els fets de 1868 ens fan pensar que durant aquell temps es produí, almenys, una maduració de les actituds que tendien a fer de l'Església catòlica el blanc de l'agitació progressista.

En aquest procés de *maduració*, hi degué influir també el suport de determinats sectors del clergat a les partides carlines que, d'una manera endèmica, van fustigar els pobles del Baix Llobregat durant tots aquells anys. (201)

Pere Antoni Prats: trajectòria d'un polític del progressisme local

De tots els alcaldes que va tenir l'Hospitalet en els períodes que hem estudiat (inclosos 1868 i 1873), cap no connectà tan directament amb els esdeveniments que succeïen a la propera Barcelona (que altres cops havia semblat tan lluny) ni es manifestà tan obertament *revolucionari* com Pere Antoni Prats el 1842.

La trajectòria d'aquest personatge és llarga i no ens entretindrem a resseguir-la sencera. Tan sols apuntarem els aspectes que ens semblin més significatius.

L'inici de la vida política de Pere Antoni Prats sembla que se situa en la milícia nacional durant la Guerra dels Set Anys. Cap als darrers anys d'aquell enfrontament, havia assolit el grau de capità de la companyia de l'Hospitalet i, fins i tot, arribà a ser vocal secretari dins la companyia mobilitzada del partit de Sant Feliu (de la qual hem parlat en un altre lloc). (202)

A principi de 1840, trobem Prats a la presó per causes que desconeixem, (203) i poc després d'haver recuperat la llibertat el trobem elegit primer comandant de la milícia nacional i enfrontat a José de Hita, comandant d'armes i representant del nucli moderat. (204)

Durant el 1841, en què devia continuar com a comandant de la milícia (el 6 i el 12 de març de 1842 encara signa certificats com a tal), en uns moments en què havíem constatat la milícia com un escenari de l'enfrontament polític local, esdevé cap visible del progressisme de l'Hospitalet. (205)

El gener de 1842 és elegit alcalde i, almenys durant dos mesos, combina aquest càrrec amb el de comandant de la milícia. (206) Durant el 1842, participa en els esdeveniments revolucionaris que ja hem assenyalat, (207) pels quals el trobem processat l'any següent.

El 7 de maig de 1843, es feia el sord davant les citacions que li adreçava la justícia, i dues setmanes després encara no s'havia presentat. (208)

De tota manera, el 4 de setembre el trobem en una junta auxiliar de l'Ajuntament al costat del rector de la parròquia i diversos individus teòricament moderats. (209)

A final de 1844, arriba una ordre de confinament de Pere Antoni Prats a Sùria. I, malgrat que l'alcalde intenta (com habitualment es feia en aquests casos) protegir-lo dient que no coneixien ningú amb aquell nom, hagué de marxar a complir aquella condemna.

Malgrat tot això, el confinament a Sùria no va durar pas gaire: el 12 de març de 1845 el govern polític li permeté tornar. (210)

La presència de Prats, com a pertanyent als majors contribuents, es féu freqüent durant 1841 en diverses comissions, en les quals, com ja hem assenyalat en un altre lloc, coincideix fins i tot amb José de Hita. Però la seva actuació en comissions d'aquesta mena prendrà un caire força diferent durant el Bienni Progressista. (211)

El 1853 apareix dins un llistat de les «*personas ricas visibles del pueblo*», (212) i durant els anys següents la seva actitud apareixerà habitualment coincident amb la dels grans propietaris.

A diferència de 1842, Pere Antoni Prats no mourà ni un dit per afegir-se a les reivindicacions progressistes (no diguem ja a les obreres) de Barcelona, i fins i tot, quan impugnarà, associat a individus com Josep Oliveras i Jaume Arús, un repartiment acordat per l'Ajuntament de 1856 (aquell que havíem denominat *progressista*) i la resta de contribuents associats, serà acusat des de l'Ajuntament de mantenir una actitud interessada. (213)

El cert és que durant aquells anys Pere Antoni Prats només aparegué per defensar els seus interessos econòmics estrictament particulars. (214)

El canvi d'afinitats polítiques havia estat, doncs, radical. En deu anys, havia passat de posicions revolucionàries a unes altres de reaccionàries. S'havia associat amb aquells que abans havia combatut políticament: recordem que tant Oliveras com Arús havien estat exclosos de la milícia nacional perquè tenien simpaties polítiques *dubtoses* durant el seu comandament l'any 1841. (215)

Aquest sorprenent canvi no ho és tant si examinem l'economia d'aquest personatge:

— El 1840-41 pagava 5 rals i 13 maravedis «por tierras de Prats», mentre que Josep Oliveras pagava 193 rals i 24 maravedis. La distància és prou clara, i l'anotació que acompanya les dades de Prats fins podria significar que era colon d'un propietari de nom Prats. (216)

— El 1852 pagava 1.220 rals, al costat dels 11.346 rals i 16 maravedis d'Oliveras. Però el 1854 aquells 1.220 rals ja s'havien convertit en 2.446 rals i 13 maravedis, i el 1855 havia obert una carniceria. (217)

Tot sembla indicar que Pere Antoni Prats es beneficià d'aquell fenomen de capitalització dels colons de què parlava Codina, i els beneficis creixents que obtingué li van permetre construir-se un patrimoni a través de la compra de terres als seus antics amos. Fins i tot, podríem intuir que l'aparent distància que encara existia el 1854 entre aquest i Josep Oliveras podria haver estat menor amb l'afegit de les terres que encara pogué tenir arrendades. (218)

A la llum d'aquestes dades, la trajectòria d'aquest personatge apareix força més clara. No va canviar mai d'ideologia; sempre es va limitar a defensar els seus interessos econòmics: primer com a petit propietari, i després com a major contribuent. Aquell aparent canvi de bàndol havia estat motivat pel fet que, un cop enriquit, havia hagut de canviar d'aliats perquè els seus interessos s'havien anat transformant paral·lelament al seu patrimoni.

Govern municipal i tendències polítiques

No era pas anecdòtic que les reivindicacions populars durant tot el s. XIX fossin la supressió dels impostos i de les quintes. L'Estat espanyol del s. XIX era als ulls de la gent solament una instància extorsionadora, que any rera any requisava els curts (i també els no tan curts) excedents produïts amb esforç. Una màquina voraç que no s'accontentava simplement amb aquella sagnia de diner, sinó que, a més, s'enduia els homes joves i privava les economies familiars d'aquell suport.

L'examen de les relacions entre Estat i govern municipal a través de la documentació que hem emprat aquí ens proporciona una visió prou clara. Els moments en què l'Estat s'adreça als *súbdits* amb voluntat constructiva són l'excepció; la resta de moments, el 99%, es limita a ser un agent recaptador o repressiu.

La política de qualsevol govern municipal era en aquelles condicions la defensa (amb la picardia, amb l'engany, amb el que fos necessari) (219) dels vilatans i dels seus patrimonis. Qualsevol inversió pública d'interès local no podia esperar cap altre finançament que el local, i a la vegada, se'ls exigien unes contribucions abundants, la finalitat de les quals quedava força lluny de l'àmbit geogràfic que les aportava.

Aquella pràctica estatal asfixiant tenia una causa evident: l'Estat espanyol de l'inici del s. XIX era un conjunt d'estructures anacròniques i incompetents heretades de l'Antic Règim, més pròpies del s. XVIII que del XIX. (220)

Els períodes de govern liberal que van produir-se durant els primers vint anys havien estat massa curts per poder canviar aquell edifici bastit amb molts anys de pràctica absolutista. Fins i tot, s'intentà solucionar els problemes de la hisenda pública amb un increment de la pressió fiscal que encara més la població. (221)

Les dificultats dels governs municipals per afrontar les exigències fiscals eren habituals, gairebé endèmiques, però hi havia moments en què aquest fenomen arribava, literalment, a asfixiar els pobles: els períodes d'alta conflictivitat bèl·lica (les guerres). Allò que F. Marcé havia constatat durant la Guerra dels Set Anys (122) no era nou: ja havia succeït durant el Trienni Constitucional i, amb menys intensitat, en cada brot epidèmic.

De qualsevol manera, la documentació que hem revisat sembla indicar-nos una evolució d'aquesta problemàtica al llarg del segle. La quantitat d'infraccions de l'Ajuntament de l'Hospitalet disminueix a mesura que avança el segle i, a la vegada, el control de l'Estat sembla més eficaç.

Malgrat que abans de pronunciar-nos taxativament caldria disposar d'un estudi sistemàtic i continu d'aquest fenomen, que tingués també en compte altres poblacions, ens atreviríem a dir que aquesta evolució detectada per nosaltres respondria a un perfeccionament modest i lent, però progressiu, de la maquinària estatal.

El reflex d'aquell desgavell dins la dinàmica municipal és prou clar. Mal-

grat que en els moments de confrontació ideològica sembla adquirir major intensitat, tots els governs municipals es veien abocats a enfrontar-se amb el que els havia precedit.

La postura de l'Estat estava ben definida: necessitava diners i serveis (en espècie i en prestacions de treball) per mantenir-se en funcionament, i la seva font eren els contribuents. Dins aquest context, la funció dels ajuntaments també estava ben definida: havien d'organitzar la convivència de la comunitat, però, sobretot, havien de recaptar allò que se'ls exigia i entregar-ho als diferents agents que l'Estat disposava per a aquestes funcions.

La feina de l'Ajuntament no era fàcil. Les exigències eren nombroses (sovint desproporcionades). Els recursos dels contribuents, limitats, i la seva actitud (a la vista dels pocs beneficis que l'Estat els proporcionava), certament negativa. Si a això afegim la poca preparació que normalment devien tenir aquells homes per exercir càrrecs públics, el resultat no pot ser un altre que allò que havíem constatat: la revisió dels comptes de qualsevol ajuntament revelava qualsevol tipus d'irregularitat o mancança.

«La postura de l'Estat estava ben definida: necessitava diners i serveis (en espècie i en prestacions de treball) per mantenir-se en funcionament, i la seva font eren els contribuents.»

La incompetència administrativa dels governs municipals es pagava cara: amb multes i confiscacions de béns propis.

El càrrec de regidor no era, doncs, en aquelles condicions, cap honor, i no eren infreqüents els regidors i alcaldes als quals no havia complagut l'elecció i intentaven deslliurar-se'n. El sistema electoral no preveia candidatures prèvies, sinó que els candidats eren proposats i votats per un conjunt de compromissaris elegits pels qui tenien dret a vot. (223)

De qualsevol manera, el control del govern municipal comportava també beneficis. Alguns, força evidents i irregulars: hi ha prou indicis per pensar que alguns regidors aprofitaven la seva posició per adjudicar-se a ells mateixos, o a persones que els eren simpàtiques, els arrendaments de serveis de propietat municipal, com el forn de pa o la carnisseria.

Així, Baldiri Coll, segon alcalde l'any 1841, tenia dret, simultàniament, al *libre panadeo* del poble, (224) i Estanislau Prats, alcalde progressista l'any 1854, havia aconseguit el desembre de 1855 l'adjudicació de l'arrendament dels arbitris sobre carns de l'any següent. (225)

I encara més, el 12 de gener de 1843, la Diputació ordenava a l'Ajuntament de l'Hospitalet que donés més publicitat a les subhastes dels arrendaments municipals (evidentment, si se n'assabentava poca gent, les condicions de la subhasta eren més favorables). I el 1855, Pere Antoni Prats denunciava obertament a la Diputació el fet que l'Ajuntament li posava obstacles a la «concesión correspondiente para abrir una carnicería por su cuenta...». (226)

Les actuacions dels diferents ajuntaments presenten un punt comú en les seves polítiques (si és que podem emprar aquest terme per designar-ho): la defensa dels convilatans davant de qualsevol ingerència exterior al poble i per qualsevol motiu. Només dos exemples: el juny de 1854, declaren al Govern Civil que un obrer que havia participat activament en uns aldarulls a Sants no tenia «malos antecedentes» (227) i, de la mateixa manera, el 27 de juny del mateix any, declaren al jutge de primera instància que Pere Antoni Prats no tenia residència en aquell poble i que ni tan sols sabien qui era. (228)

Un aspecte molt important que hem pogut constatar amb aquest estudi és el fet que, contràriament al que havia succeït els anys 1868 i 1873, els anys 1842 i 1854-55 presenten una dinàmica paral·lela a la de Barcelona (almenys superficialment).

Al costat d'aquesta novetat, les tendències polítiques a l'Hospitalet resulten tan confuses com ens ho havien semblat els anys 1868 i 1873. Resulta difícil establir una correlació estricta entre grau de riquesa i opció política, donades les estranyes aliances que apareixen a tots els ajuntaments. Però el que resulta més difícil és relacionar la ideologia d'aquells homes amb al-

guna de les opcions que oferia el món de la política a Catalunya i a Espanya.

Amb tot, sembla que el panorama polític de l'Hospitalet es fa més entenedor a partir de la dècada de 1850. Aquest fet deu tenir una relació estreta amb les transformacions de la societat: no en va s'estava produint el naixement de la societat capitalista i industrial.

La complexitat i les contradiccions que presentava la composició social dels grups que hem denominat *progressista* i *moderat* (sense que per això s'hagin d'identificar amb les tendències que, sota aquests noms, actuaven en la política de l'Estat) es relacionarien amb actituds pròpies d'una societat pre-capitalista.

L'aparició de la societat moderna, amb les seves contradiccions socials característiques, suposa l'aparició d'una dinàmica més del segle XX a l'Hospitalet. Això va tenir lloc entre els anys 1853-55, però per la precarietat de les transformacions que la Revolució Industrial havia introduït en la vida hospitalenca, les seves manifestacions van ser també precàries: una vaga en una sola de les fàbriques que hi havia i l'elecció d'un sol regidor d'origen obrer. Segurament per la precarietat del sector industrial a l'Hospitalet en aquells moments, no hem pogut constatar activitats de caire *obrer* durant la revolució del 68 i durant la I República. (229)

En línies generals, podem establir que el poder polític a l'Hospitalet, durant els diferents períodes que hem estudiat, estava en mans d'uns propietaris agrícoles, als quals s'afegien alguns petits industrials i comerciants (i de vegades també algun professional liberal, com els metges Pere Pujador i Ramon Costa). (230) Cap d'aquests individus no posseïa, en un context extrahospitalenc, un patrimoni que es pogués qualificar de gaire més que de mitjà, i l'actitud de Pere Antoni Prats seria representativa de com el grau de riquesa determinava (fins a un cert punt) les aliances polítiques.

Dins aquell estat de coses, els obrers i la lluita obrera que veïem néixer a principis de la dècada de 1850 van restar confinats als nuclis industrials, marginats pel major pes de l'agricultura i les activitats que giraven al voltant d'aquella, en una població de tradició rural.

L'únic aspecte de la política local que ens apareix amb claredat és que durant els moments que regia la llei electoral (municipal) de 3 de febrer de 1823, la qual permetia el sufragi universal, era possible l'emersió d'un bàndol *popular*. Ens referim, evidentment, a les eleccions de 1841-42 i 1854, malgrat que la composició social d'aquells dirigents *populars* i la seva actuació (recordem el cas de P.A. Prats) resulten força contradictòries.

La pràctica política dels diferents governs municipals connecta també amb aquella tradició rural. Amb les excepcions que calgui fer, el cert és que van governar l'Ajuntament igual que devien governar les seves finques i granges.

Un exemple il·lustratiu de la mentalitat d'aquells homes, en mans dels quals hi havia el poder municipal, podria ser un document recollit per J. Casas que correspon a l'esborrany d'un ofici adreçat al governador civil el 29 de maig de 1853. En aquell document, l'Ajuntament comunicava que *el poble* considerava perjudicial, per als seus interessos, la construcció del ferrocarril Barcelona-Tarragona. (231)

Notes

1. SOLDEVILA, F.: *Història de Catalunya*, Barcelona, 1962, p. 1.332 - 1.335.
2. AMH. Corresp.: 1820, 11 abril (són dos documents amb la mateixa data).
3. AMH. Corresp.: 1822, 22 juliol.
4. Les autoritats determinaven, segons unes raons que devien escapar a la comprensió de la gent normal, les quantitats a recaptar, i els mateixos contribuents havien de repartir-se-les segons les seves possibilitats econòmiques.
5. AMH. Corresp.: 1820, 11, 14, 16 i 20 juny i 31 octubre.
6. AMH. Corresp.: 1820, 17 juny i 15 i 24 juliol.
7. AMH. Corresp.: 1820, 24 juliol (es tracta d'un document diferent del citat a la nota anterior).

Veurem com, habitualment, l'Hospitalet era el poble al qual s'exigien més diners i més serveis.

8. Exemple: AMH. Corresp.: 1820, 24 juliol (esborrany).
9. AMH. Corresp.: 1820, 16 setembre (circular) i 31 octubre (esborrany).
10. AMH. Corresp.: 1821, 8 gener (circular).
11. AMH. Corresp.: 1820, 4 novembre.
12. AMH. Corresp.: 1820, 4 novembre (document diferent del citat a la nota anterior).
13. AMH. Corresp.: 1820, o novembre (circular de la Junta Superior de Sanitat de Catalunya).
14. AMH. Corresp.: 1820, 11 juny i 20 juliol. 1822, 7 gener. 1823, 6 febrer (el contingut es refereix a deutes pendents de 1820).
15. Exemples:
— sanitat pública: AMH. Corresp.: 1822, 22 gener.
— jutjats de 1a. instància: AMH. Corresp.: 1822, 19 febrer.
— consums: AMH. Corresp.: 1822, 27 agost.
— etc.
16. AMH. Corresp.: 1822, 27 agost («... no les servirà de excusa el que los facciosos les han quitado el dinero»).
17. El servei de bagatges consistia en l'obligació dels pobles de posar a disposició de les autoritats (habitualment militars) carros i animals que realitzessin un servei de transport, que en teoria era remunerat però que tenia el risc de cobrar-se tard i malament. Podia ser eximit mitjançant el pagament en metàl·lic d'un altre carro que fés la substitució: i per a la verificació de qui estava obligat a realitzar aquest servei, els ajuntaments realitzaven padrons d'animals i carros.
18. AMH. Corresp.: 1822, 16 setembre.
19. AMH. Corresp.: 1820, 21 novembre, 1821, 16 i 17 novembre.
20. AMH. Corresp.: 1821, 1 gener (ofici de l'alcalde de Molins de Rei).
21. AMH. Corresp.: 1822, 9 i 22 novembre.
22. AMH. Corresp.: 1823, 27 març i 7 abril.
23. AMH. Corresp.: 1823, 17 març (ofici de l'alcalde i el comandant militar de Martorell: exigeixen a l'Hospitalet el pagament d'una multa de 100 lliures), 21 març (l'Ajuntament de l'Hospitalet protesta a l'alcalde de Barcelona perquè «...se les hace mui (sic) doloroso el sujetarles a las órdenes de alcaldes de otro partido como sucede al presentarse con el de la Villa de Martorell»), 27 març (l'única multa que la Intendència de la província esmenta que s'havia imposat a l'Hospitalet és una de 50 lliures de les autoritats de Martorell) i 7 abril (l'Ajuntament respon a la intendència que encara no havien pagat aquella multa de 50 lliures).
24. AMH. Corresp.: 1823, 16 febrer (els carros de l'Hospitalet s'havien presentat a Martorell, però va ser inútil perquè qui no es presentà fou el comboi militar al qual havien de servir).
25. AMH. Corresp.: 1822, 2 octubre; 4 novembre; 8 desembre; 31 desembre (circular).
26. AMH. Corresp.: 1822, 4 novembre (autoritats militars denuncien «... la apatía de V. (l'alcalde) en el cumplimiento total de la contribución de consumos»). 1823, 10 gener (la comandància militar de Martorell sol·licita a l'Hospitalet 16.400 rals a compte de les contribucions pendents d'aquest poble) i 14 febrer (similar a l'anterior document).
27. AMH. Corresp.: 1823, 19 juny (una de les cèdul·les va correspondre a un Joan Barllori que podria ser el regidor del mateix nom de l'any 1823, v. nota 55).
28. AMH. Corresp.: 1822, 9 abril (no hi ha certesa que s'apliqués efectivament, però el fet que sigui iniciativa del mateix Ajuntament és prou significatiu).
29. Vegeu nota anterior i AMH. Corresp.: 1823, 18 abril (se sol·li citen tots els carros del poble per a les obres de fortificació de Barcelona), 23 abril (també se sol·liciten tots els arbres per a aquelles obres), 23 maig (s'ordena el subministrament diari de pa, ordi i palla a l'exèrcit), 3 i 28 juny (s'exigeix *tota* la collita de gra tret de la quantitat mínima per al consum local indispensable), etc.
30. AMH. Corresp.: 1823, 7 juny (l'incompliment d'un proveïment de queviures provoca l'enviament de tropes) i 29 gener (l'única multa de la qual tenim constància que es va pagar foren 50 lliures imposades a l'alcalde per una autoritat militar perquè no ordenà tocar a sometent durant un atac dels facciosos).
31. Exemples: AMH. Corresp.: 1823, 8 maig (per als treballs de fortifica-

ció de Barcelona, corresponien 8 carros a l'Hospitalet, 5 a Cornellà, 10 al Prat, 4 a Sant Boi, 3 a Sant Joan Despí ...), 18 juny (els homes que calia aportar per a les fortificacions de Barcelona eren 20 de l'Hospitalet, 12 de Cornellà, 8 de Sant Joan Despí, 17 del Prat, 23 de Sant Boi ...) i 20 juny (les quantitats de palla, en quintars, que havien de cedir a l'exèrcit eren:

- Sant Andreu de Palomar: 1.100
- Sant Martí de Provençals: 1.320
- Viladecans: 1.000
- L'Hospitalet de Llobregat: 2.075
- Badalona: 1.200
- Sant Boi de Llobregat: 1.400
- etc.)

32. AMH. Corresp.: 1822, 17 juliol (problemes burocràtics retarden l'entrega de munició a l'Hospitalet). 1823, 3 gener (les tropes van anar a perseguir facciosos i van deixar els pobles del pla de Barcelona gairebé desprotegits) i 9 juliol (finalment, el govern polític de la província ordena dur totes les armes a la capital i sacrificar la defensa del poble).

33. AMH. Corresp.: 1821, 23 i s/d setembre.

34. AMH. Corresp.: 1823, s/d febrer.

35. AMH. Corresp.: 1821, 9 octubre (malgrat l'interès que havien demostrat el setembre per col·laborar en la formació del cordó sanitari al voltant de Barcelona, ara posen com a excusa l'empobriment causat per l'anterior Guerra del Francès per no complir tots els subministraments que els imposen).

36. Vegeu nota 2 i AMH. Corresp.: 1923, 13 maig (l'Ajuntament declara que el poble pensava «...*todos unánimes que primeramente morir que ser esclavos y que les dieran armas y municiones que se defensaran (sic) hasta la última hora*». El destacat és de l'original).

37. AMH. Corresp.: 1823, 20 febrer.

38. AMH. Corresp.: 1823, 18 i 22 maig (un tal Baltasar España va fugir clandestinament del poble, i tot fa pensar que s'uní als realistes. A més, veurem com també el rector de la parròquia fugirà).

39. D.A., *Guerrilles al Baix Llobregat. Els carrasclets del segle XVIII i els carlins i els republicans del segle XIX*, Barcelona. 1986, p. 44 i 47. V. nota 219.

40. AMH. Corresp.: 1823, s/d juny.

41. AMH. Corresp.: 1821, 31 desembre.

42. Vegeu nota 34.

43. AMH. Corresp.: 1823, 22 maig (ofici de la comandància d'armes de Sarrià).

44. Exemple: AMH. Corresp.: 1823, 13 i 17 maig.

45. AMH. Corresp.: 1823, s/d maig (esborrany).

46. AMH. Corresp.: 1823, 2 juliol (ofici de l'alcaldia de Barcelona).

47. AMH. Corresp.: 1823, 28 juny (esborrany. Protesten per l'actuació de la guerrilla formada a Sant Boi, en la qual participaven alguns hospitalencs, com el conflictiu J. Gal).

48. AMH. Corresp.: 1823, s/d juny (ofici de l'Ajuntament de Sants. Sembla que hi havia tropes realistes acantonades a l'Hospitalet).

49. AMH. Corresp.: 1823, 1 juny.

50. Vegeu nota 25 i AMH. Corresp.: 1822, 2 octubre.

51. AMH. Corresp.: 1821, 10 i 18 octubre i 15 novembre.

52. AMH. Corresp.: 1822, 10 desembre (ofici del govern polític).

53. Exemple: AMH. Corresp.: 1823, 7 juny (se citen Josep Oliveras, Josep Ferrer i Joan Batllori. V. nota 56).

54. CASAS, J., *La formació de la indústria a l'Hospitalet. Els antecedents i la primera embranzida (1789-1890)*, l'Hospitalet, 1985.

55. Cal recordar la incertesa que presenten les identifications que ens hem atrevit a fer, de resultes de tenir sovint només el primer cognom d'aquells individus.

56. A través de les poques dades que ens ofereix la documentació de correspondència, hem pogut establir els llistats (incomplets) d'ajuntaments següents:

- Any 1820: Josep Ferrer, alcalde
Joan Gelabert
Carles Llopis
- Any 1821: Pau Farrés, alcalde
- Any 1822: Josep Oliveras, alcalde
Pau Prats

Carles Viñals

Pere Mestres

Ramon Pujabet

— Any 1823: Josep Mestres i Baster

Pere Mestres

Josep Riera

Pere Barba

Antoni Sala

— Any 1823 (ajuntament de 1820 tornat a nomenar per les noves autoritats absolutistes. Vegeu AMH. Actes: 1823, 27 juliol):

Josep Ferrer, alcalde

Joan Batllori

Jaume Abat

Joan Gelabert

Antoni Sala

Joan Gorgui

Carles Viñals

Francesc Codina

57. AMH. Corresp.: 1823, 7 juny (Josep Oliveras i Josep Ferrer).

58. AMH. Corresp.: 1822, 31 desembre (apareixen dos germans: Francesc i Joan Farrés i Bruach, i un tal Josep Bou, que potser podríem relacionar amb els germans Bou que havíem trobat els anys 1868 i 1873).

59. CASAS, J., *L'Hospitalet: 1814-1899 (sèrie cronològica d'informacions bàsiques)*, juny 1984 - març 1985 (treball inèdit). 20 de gener de 1840.

60. SOLDEVILA, F., *Historia de España*, Barcelona, 1963, vol. VII, p. 144-147.

VILAR, P. (ed.), *Història de Catalunya*, Barcelona, 1988, vol. V, p. 280-283.

61. AMH. Corresp.: 1840, 22 juliol.

Aquest fet ens torna a indicar una correspondència entre ideologia i tradició familiar.

LLISTAT DELS AJUNTAMENTS (Font: AMH. Actes):

— Any 1840: Jaume Arús, alcalde

Josep Llacuna

Pere Barba

Josep Oliveras

Josep Martí

Jaume Prats i Carbó

Josep Prats i Codina

Rafael Ferrer

Gaspar Barceló

— Any 1840 (Ajuntament de 1836 tornat a nomenar el 19 d'octubre de 1840 pel govern polític):

Esteve Norta, alcalde

Josep Ràfols

Josep Ferrer

Joan Sanfeliu

Josep Bori

Pau Guardiola

Pere Costa

Manuel Puig

— Any 1841: Pere Prats i Soler, alcalde

Baldiri Coll

Bartomeu Mestres

Jaume Comes

Francesc Batllori i Mestres

Josep Ràfols i Arús

Josep Mitjavila i Famades

Josep Oriol i Pinós

Josep Ferrer i Roca

— Any 1842: Pere Antoni Prats, alcalde

Bartomeu Llopis

Josep Borrell

Onofre Tubau

Miquel Comes

Josep Vallhonrat

— Any 1843: Josep Cerqueda, alcalde

Josep Mitjavila

- Josep Norta
Josep Codina i Mestres
Antoni Busca i Saumell
Antoni Bartra
Josep Costa i Farrés
— Any 1843 (Ajuntament nomenat pels militars):
Josep Bori, alcalde
Pere Pau Llopis
Joan Enrich i Viñals
Pere Nolasca Pujals
Antoni Parera
Salvador Malla
Francesc Viñals i Millas
Miquel Batllori
Ramon Costa
62. AMH. Corresp.: 1841, 8 març.
63. AMH. Corresp.: 1840, 24 febrer.
64. AMH. Corresp.: 1840, 22 novembre (ofici de l'alcaldia de Gavà).
65. AMH. Corresp.: 1840, 11 novembre.
66. AMH. Corresp.: 1840, 30 juliol.
67. AMH. Corresp.: 1841, 14 juny.
68. AMH. Corresp.: 1840, 17 abril i 30 maig.
69. Exemple: AMH. Corresp.: 1840, 29 abril.
70. AMH. Corresp.: 1840, 25 gener, 18 abril i 19 novembre.
71. AMH. Corresp.: 1841, 12 febrer i 12 maig.
72. AMH. Corresp.: 1840, 9 febrer.
73. AMH. Corresp.: 1840, 22 maig (Gaspar Lleonor sembla que estava afavorit per alguna influència a les altes esferes de la burocràcia provincial davant la impotència executiva de l'Ajuntament de l'Hospitalet).
74. AMH. Corresp.: 1840, 20 març i 17 setembre.
75. AMH. Corresp.: 1840, 29 maig, 29 octubre, 10 novembre i un esborrany s/d.
76. AMH. Corresp.: 1840, 9 febrer.
77. AMH. Corresp.: 1840, 23 i 24 febrer.
78. AMH. Corresp.: 1840, esborrany s/d.
79. AMH. Corresp.: 1840, 26 març.
80. AMH. Corresp.: 1841, 31 agost i 27 setembre.
81. AMH. Corresp.: 1841, 21 juny (esborrany).
82. AMH. Corresp.: AMH. Actes: 1841, 31 març.
83. POBLET M., *L'hort de la rectoria i la llibertat dels hospitalencs. Els esdeveniments dels anys 1868 i 1873 a l'Hospitalet* (article inèdit).
84. AMH. Corresp.: 1842, 3 febrer (s'embarga la collita de canem d'un tal Arús) i 16 febrer (finalment, la Diputació i el cap polític donen la raó a Arús).
85. AMH. Actes: 1841, 3 octubre.
86. AMH. Corresp.: 17 gener (esborrany sense destinatari clar: durant els actes de benedicció dels animals, algú ataca la comitiva que acompanyava la bandera i comença «...a pronunciar expresiones insultantes, y dar algunos golpes con los palos que llevaba a hombres indefensos»
87. AMH. Corresp.: 1843, 19 abril.
88. CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., 3 i 5 abril 1843.
89. *Ibid.*, 6 i 10 abril 1843.
90. *Ibid.*, 11 i 14 abril 1843.
91. AMH. Corresp.: 1843, 30 maig i 3 juny.
92. AMH. Corresp.: 1843, 15 juny (s'ordena a la milícia de l'Hospitalet que vagi a Sants per participar en la desfilada de l'entrada a Barcelona) i un esborrany s/d (l'alcalde de l'Hospitalet escriu a un altre dient-li que s'afegiran a les tropes concentrades a Sants i li demana que també hi vagi).
CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., 13 juny 1843.
93. Vegeu nota anterior.
94. AMH. Corresp.: 1843, 4 setembre (les tropes refugiades a la ciutadella de Barcelona, per causa de la insurrecció de la patuleia, sol·liciten aliments per a ells i per a la població de la Barceloneta).
95. AMH. Corresp.: 1843, 7 juliol.
CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., 22 juny 1843.
96. AMH. Corresp.: 1843, 25 juny i 10 juliol.
97. AMH. Actes: 1840, 6 novembre.

98. AMH. Actes: 1841 i 1842.
99. AMH. Actes: 1841, 31 març i 16 maig.
100. AMH. Corresp.: 1842 (els llistats de milicians continguts al lligall núm. 15 mostren un nombre considerable de membres).
101. AMH. Actes: 1839, 8 setembre. 1840, 19 octubre. 1841, 31 març i 16 maig. 1843, 8 octubre.
102. AMH. Corresp.: 1840, 30 abril i 25 juny.
103. L'enfrontament entre el comandant d'armes De Hita i Pere Antoni Prats (amb el suport de l'Ajuntament) s'inicià amb la negativa del primer a reconèixer la validesa de l'elecció de Prats, esgrimint suposades irregularitats succeïdes durant aquella elecció (les quals sembla que estan relacionades amb la suspensió dels drets polítics que li fou imposada a Prats uns mesos abans perquè estava encausat criminalment i que De Hita considerava encara vigent en el moment de la seva elecció). L'enfrontament gira al voltant de la negativa del comandant d'armes a entregar certa documentació referent a la milícia, emparant-se en la inhabilitació de Prats per exercir aquell càrrec, però finalment, malgrat que aconseguí continuar com a comandant d'armes va haver d'entregar els documents que retenia.
Malgrat la personalització de l'enfrontament en J. de Hita i P.A. Prats, sembla que aquest darrer fou més aviat un instrument de l'Ajuntament, que intentà desfer-se de De Hita mitjançant diversos instruments: imposar-li multes, suprimir-li l'allotjament, recórrer a la Diputació i, també, enfrontar-lo amb Prats. Amb tot, aquest darrer empraria la seva posició per adquirir progressivament més protagonisme.
AMH. Corresp.: 1840, 4, 6, 10, 11, 12, 18 i 20 desembre.
104. AMH. Corresp.: 1841, 30 setembre (J. de Hita encara era comandant d'armes, i fins i tot s'atrevia a dur a terme mesures tan antipopulars com unes obres de fortificació que impedièren l'accés normal a algunes cases, cosa que provocà protestes).
105. AMH. Corresp.: 1840, 11 i 26 octubre i 8, 10, 19 i 24 novembre.
106. AMH. Corresp.: 1841, 20 (la Diputació declara nul·les les eleccions del 5 de desembre perquè hi ha haver protestes contra el vot de diversos individus i per divergències en el recompte dels vots. La llei electoral vigent era la de 3 de febrer de 1823) i 30 desembre.
107. AMH. Actes: 1842, 2 gener.
AMH. Corresp.: 1842, 7 i 31 gener.
108. V. nota 61.
109. Vegeu nota anterior.
110. Vegeu més amunt.
111. AMH. Actes: 1842, 2 gener (el procediment seguit per realitzar les eleccions consistia en la reunió dels electors a l'església, on, després d'assistir a una missa, procedien a elegir una mesa electoral que havia de verificar la votació correcta d'uns electors compromissaris, els quals havien de ser els qui, realment, procedirien a designar els candidats i a votar-los. Un cop finalitzada l'elecció, es passava un altre cop a l'església i es cantava un te-dèum abans de dissoldre la reunió).
112. AMH. Actes: 1842. 23 febrer i 18 maig.
113. Vegeu més amunt.
114. AMH. Corresp.: 1840, 24 gener.
115. Josep Ferrer i Josep Bori (vegeu més amunt).
116. Exemple: AMH. Actes: 1841, 2 maig.
117. D.A., *Guerrilles...* (obra cit.), p. 572.
Suposem que es tracta del fill del capitost carlí del mateix nom, per la cronologia dels esdeveniments i perquè, en el cas de tractar-se del mateix individu, la sorpresa seria més que gran.
118. V. nota 61.

CONTRIBUCIONS APORTADES PELS REGIDORS DEL PERÍODE

	Cadastre	Comerç/Indústria
ARÚS, Jaume	103 r. 21 m.	—
BARBA, Pere	(El 1849 n'hi ha un del mateix nom que figura al quart lloc dels majors contribuents directes. V. nota 178.)	
BARCELÓ, Gaspar	(No identificat)	

BARTRA, Antoni	(N.I.)	
BATLLORI i MESTRES, F.	(N.I.)	
BATLLORI, Miquel	(N.I.)	
BORI, Josep	—	22 r.
BORRELL, Josep	(N.I.)	
BUSCA i SAUMELL, A.	—	200 r.
CERQUEDA, Josep	(N.I.)	
CODINA i MESTRES, J.	18 r. 18 m. (i 138 r. 20 m. «por su año»)	—
COLL, Baldiri	—	90 r.
COMES, Jaume	(N.I.)	
COMES, Miquel	(N.I.)	
COSTA, Pere	8. 8 m.	—
COSTA, Ramon	—	40 r.
COSTA i FARRÉS, J.	5 r. 13 m.	—
ENRICH i VIÑALS, J.	(N.I.)	
FERRER i ROCA, J.	—	20 r.
FERRER, Rafael	17 r. 15 m.	30 r.
GUARDIOLA, Pau	—	20 r.
LLACUNA, Josep	—	6 r.
LLOPIS, Bertomeu	161 r. («por tierras de su amo»)	6 r.
LLOPIS, Pere Pau	—	80 r.
MALLA, Salvador	(N.I.)	
MARTÍ, Josep	—	16 r.
MESTRES, Bertomeu	43 r. 9 m.	—
MITJAVILA i FAMADES, J.	—	8 r.
NORTA, Esteve	29 r. 28 m.	20 r.
NORTA, Josep	—	32 r.
OLIVERAS, Josep	193 r. 24 m.	—
PARERA, Antoni	(N.I.)	
PINÓS, Josep Oriol	—	200 r.
PRATS i CARBÓ, J.	(N.I.)	
PRATS i CODINA, J.	(El 1852 apareix a l'amillarament amb 130 r.)	—
PRATS i SOLER, P.	(El 1852 paga 10.441 r. 9 m.)	—
PRATS, Pere Antoni	5 r. 13 m.	—
PUIG, Manel	(N.I.)	
PUJALS, Pere Nolasc	—	20 r.
RÀFULS i ARÚS, J.	9 r. 2 m.	—
SANFELIU, Joan	18 r. 24 m. (i 25 r. 13 m. «por la pieza de las Planas de Lanti»)	16 r.
TUBAU, Onofre	4 r. 26 m.	—
VALLHONRAT, Josep	(El 1852 apareix amb 105 r.)	
VIÑALS i MILLAS, F.	(N.I.)	

Fonts: AMH. «Libreta del Real Catastro del año 1840 y 1841».
AMH. «Libreta de la Contribución de Comercio e Industria por el año de 1845».

AMH. «Amillaramiento de l'Hospitalet. Partido de Sant Feliu de Llobregat. 1852».

119. Vegeu nota anterior.
120. Ibíd.
121. AMH. Actes: 1854, 8 i 10 gener.
122. AMH. Actes: 1854, 11 i 14 gener.
123. V. més amunt.
- AMH. Actes: 1854, 1, 4, 18 i 22 febrer i 8 març.
124. AMH. Actes: 1854, 1 gener.
125. AMH. Actes: 1854, 18, 22 i 25 febrer.
126. CASAS (1985), obra cit.
127. BENET, J. i MARTÍ, C., *Barcelona a mitjan segle XIX. El moviment obrer durant el Bienni Progressista*, Barcelona, 1976, p. 290-303.
128. V. nota 83.
129. AMH. Corresp.: 1855, 22 febrer i 12 agost.
130. AMH. Actes: 1854 i 1856.

131. AMH. Actes: 1854, 19 abril.
132. Per exemple, per defugir, o retardar, la contribució per la construcció d'unes casetes de la Guàrdia Civil, declaraven que no havien rebut el corresponent avís de pagament (AMH. Corresp.: 1854, 30 març i 4 i 7 abril).
133. Per exemple, devien diners a un arquitecte i al mestre d'escola (AMH. Corresp.: 1854, 9 i 10 maig).
134. AMH. Corresp.: 1854, 9 maig.
135. AMH. Corresp.: 1856, 24 gener.
136. TRIAS, J. i ELORZA, A., *Federalismo y reforma social en España* (1840-1870), Madrid, 1975, p. 218-219.
137. V. nota 126.
138. CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit. (vegeu les fitxes corresponents a l'any 1853).
- BENET i MARTÍ, obra cit.
139. CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., 15 octubre 1853.
140. Ibíd., 11 novembre 1853.
141. Ibíd., 22 novembre 1853.
142. AMH. Corresp.: 1854, 30 març.
143. CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., 1 i 2 abril 1854 i 19 octubre 1853 (s'imposen 10 rals de multa als obrers).
144. AMH. Corresp.: 1854, 5 maig.
- L'Ajuntament respongué a aquells requeriments sobre la persona de B. Poch afirmant que «...no es joven de malos antecedentes» i que s'ignoraven les seves idees polítiques pel fet que mai no les havia manifestades.
145. CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., 3 i 4 abril 1854 (el dia 3 el Govern Civil informa que s'ha acabat la vaga a Barcelona i l'endemà l'Ajuntament de l'Hospitalet informa de la fi del conflicte a l'Aprestadora).
146. AMH. Corresp.: 1854, 3 octubre.
147. BENET i MARTÍ, obra cit., p. 513-700.
148. AMH. Corresp.: 1854, s/d.
149. AMH. Corresp.: 1854, s/d (document anàleg al de la nota anterior).
150. AMH. Corresp.: 1855, 31 novembre.
151. AMH. Corresp.: 1855, 11 desembre.
152. AMH. Corresp.: 1855, 4 i 5 juny.
153. V. la nostra interpretació de *jornaler* en l'estudi citat a la nota 83.
154. AMH. Corresp.: 1856, 1 gener.
- CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., p. 96.
155. AMH. Corresp.: 1856, 1 juliol.
156. AMH. Corresp.: 1842, 14 setembre.
157. AMH. Corresp.: 1855, 27 gener (recordem que sant Isidre és patró dels pagesos).
158. AMH. Actes: 1854, 27 abril. 1856, 14 setembre.
- AMH. Corresp.: 1856, 7 novembre.
159. CODINA, J., *El delta del Llobregat i Barcelona*, Esplugues de Llobregat, 1971.
160. V. més amunt.
161. AMH. Corresp.: 1854, 17 juliol.
162. V. nota anterior i AMH. Corresp.: 1854, 20 juliol.
163. V. nota anterior.
164. V. més amunt.
165. V. nota 149.
166. BENET i MARTÍ, obra cit., p. 530-546.
167. AMH. Corresp.: 1855, 26 febrer.

Ajuntament 1854: Joan Sanfeliu, alcalde
Pere Pujador
Josep Ferrer i Roca
Pau Parera
Pere Vila
Antoni Alemany
Ramon Bartra
Joan Viñals i Corcoll
Marià Tomàs
Antoni Bori
Josep Vergés
Joaquim Piera

Ajuntament 1854 (elegit el 8-9-54):
Estanislau Prats, alcalde
Marià Margarit
Josep Borrell
Narcís Carbonell
Tomàs Serra
Lluís Piera
Jacint Ro

Ajuntament 1856: Lluís Piera, alcalde
Marià Margarit
Josep Prats i Codina
Josep Borrell
Narcís Carbonell

Ajuntament 1856: (nomenat pel governador civil el 14-9-56):
Jaume Arús, alcalde
Josep Oliveras
Francesc Prats
Gaspar Barceló
Pau Pedrerol
Rafael Casas i Codina

Ajuntament 1856: (nomenat pel governador civil el 9-11-56):
Joan Sanfeliu, alcalde
Pere Pujador
Rafael Ferrer
Josep Vallhonrat
Francesc Prats
Josep Oliveras
Joan Viñals
Francesc Piera i Pujabet
Josep Casas
Gaspar Barceló
Pau Pedrerol
Rafael Casas

Font: AMH. Actes.

168. V. nota 117.

169. AMH. Actes: 1856, 12 setembre.

170. D.A., *Guerrilles...* (obra cit.), p. 32-33.

171. V. notes 61 i 167.

172. AMH. Actes: 1856, 6 gener i 6 maig.

173. V. més amunt.

AMH. Corresp.: 1855, 12 i 29 maig i 2 juny.

174. AAMH. Corresp.: 1855, 3 novembre (incendi, possiblement provocat, a casa de Just Oliveras). 1856, 5 agost.

175. AMH. Corresp.: 1854, 4 i 15 febrer.

176. D.A., *Guerrilles...* (obra cit.) p. 110-111.

177. AMH. Corresp.: 1855, 17 setembre i 31 octubre.

178. V. més amunt.

179. LLISTAT DE CONTRIBUCIONS APORTADES PER REGIDORS

	Amillarament	Comerç/Indústria
ALEMANY, Antoni	2.870 r.	—
ARÚS, Jaume	2.970 r.	—
BARCELÓ, Gaspar	(No identificat)	—
BARTRA, Ramon	2.703 r.	—
BORI, Antoni	—	137 r. 14 m.
BORRELL, Josep	(N.I.)	—
CARBONELL, Narcís	(N.I.)	—
CASAS i CODINA, R.	—	618 r. 22 m.
CASAS, Josep	(N.I.)	—
FERRER, Rafael	431 r. 9 m.	246 r. 44 m.
FERRER i ROCA, J.	—	41 r. 7 m.
MARGARIT, Marià	—	44 r. 3 m.
OLIVERAS, Josep	11.347 r. 16 m.	—
PARERA, Pau	1.600 r.	33 r. 2 m.
PEDREROL, Pau	160 r.	—
PIERA, Joaquim	355 r.	441 r.
PIERA, Lluís	—	41 r. 7 m.

PIERA i PUJABET, F.	278 r.	137 r. 14 m.
PRATS, Francesc	(N.I.)	—
PRATS, Estanislau	(El 1855 fou capaç d'aportar 22.040 r. per l'arrendament de les carns)	—
PRATS i CODINA, J.	130 r.	—

LLISTAT DE MAJORS CONTRIBUENTS EN CONTRIBUCIONS DIRECTES (territorial i subsidi):

1. Josep Oliveras	1.557 r.
2. Joaquim Piera	832,24 r.
3. Pau Parera	725,01 r.
4. Pere Barba i Ràfuls	640,23 r.
5. Jaume Arús	638, 28 r.

(...)

11. Pere Antoni Prats	275 r.
-----------------------	--------

Font: CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., s/d, 1849.

180. V. nota anterior.

181. Apareix com a propietari de telers jacquard (V. AMH. «Contribución industrial y de comercio. 1854»).

Recordem que era fill d'un destacat carlí.

182. BENET i MARTÍ, obra cit., p. 530-546.

183. AMH. Actes: 1854, 8 setembre.

AMH. «Amillaramiento de l'Hospitalet. Partido de Sant Feliu de Llobregat. 1852».

AMH. «Contribución industrial y de comercio. 1854».

A més, Josep Prats i Codina havia estat membre d'ajuntaments *moderats* durant la dècada de 1840, i el seu germà Pau havia estat un confident *moderat* (v. més amunt).

184. BENET i MARTÍ, obra cit., p. 519 (notes 18 i 19).

185. V. més amunt.

186. D.A., *Guerrilles...* (obra cit.), p. 110.

187. CASAS, 1985, obra cit.

188. V. les notes 173 i 184.

189. V. la nota 83.

190. V. més amunt.

191. AMH. Corresp.: 1820, 22 agost (circular de l'alcalde de Barcelona en la qual es demanava si els capellans explicaven la Constitució).

192. AMH. Corresp.: 1821, 3 juliol (circular de l'alcalde de Barcelona que inclou un qüestionari sobre les activitats dels capellans i els mestres d'escola).

193. AMH. Corresp.: 1823, 3, 4, 16, 22 i 24 juny i 4 juliol.

194. D.A., *Guerrilles...* (obra cit.), p. 49 (el cognom d'aquell rector apareix en aquesta obra com a Llobera, mentre que a la documentació que hem consultat a l'AMH apareix com a Llorens).

195. AMH. Corresp.: 1823, 18 juny.

196. AMH. Corresp.: 1822, 22 juliol.

197. AMH. Corresp.: 1840, 30 desembre.

198. AMH. Corresp.: 1841, s/d.

AMH. Actes: 1841, 7 febrer.

199. AMH. Corresp.: 1841, s/d. 1842, 20 març.

PUJADOR, Pere	—	159 r. 27 m.
ROF, Jacint	—	82 r. 14 m.
SANFELIU, Joan	1.161 r. 8 m.	—
SERRA, Tomàs	—	—
TOMÀS, Marià	—	82 r. 15 m.
VALLHONRAT, Josep	105 r.	—
VERGÉS (BERGÉS), Josep	3.735 r.	—
VILA, Pere	(N.I.)	—
VIÑALS i CORCOLL, J.	376 r. 9 m.	—

Fonts: AMH. «Amillaramiento de l'Hospitalet. Partido de Sant Feliu de Llobregat. 1852».

AMH. «Contribución industrial y de comercio. 1854».

AMH. Corresp.: 1855, 15 desembre.

- CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., p. 53-54.
200. AMH. Corresp.: 1843, 30 juliol.
201. D.A., *Guerrilles...* (obra cit.).
202. *Ibid.*, p. 76, 577, 578, 581 i 668.
203. AMH. Corresp.: 1840, 5 febrer.
204. AMH. Corresp.: 1840, 4 desembre.
205. AMH. Corresp.: 1842, 6 i 12 març.
206. AMH. Actes: 1842, 6 gener.
207. V. més amunt.
208. CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., 7 i 27 maig 1843.
209. AMH. Corresp.: 1843, 4 setembre.
210. *Ibid.*, 31 desembre 1844. 12 març 1845 i 17 desembre 1846.
211. AMH. Actes: 1841.
212. AMH. Actes: 1853, 1 juny.
213. AMH. Actes: 1856, 12 setembre.
214. Exemple: AMH. Corresp.: 1855, 30 agost.
215. V. més amunt.
216. AMH. «Libreta del Real Catastro del año 1840 y 1841» (les dades que es refereixen a P.A. Prats van acompanyades de la frase «*por tierras de Prats*»).
217. AMH. Corresp.: 1855, 30 juny, 12 juliol i 30 agost.
- AMH. «Amillaramiento de l'Hospitalet. Partido de Sant Feliu de Llobregat. 1852».
218. CODINA (1971), obra cit.
219. Com a exemple, podem citar un document de 1820 on es veu amb claredat:
- «*Ahier (sic) se concluyeron los dos días q. me suplicó Vd. y yo concedí a suspender toda providencia, sin que hasta ahora se me haya comunicado cosa alguna: con todo, para q. Vd. vea q. no quiero atropellar a nadie, y que veo de toda moderación, aún me esperaré todo el día de mañana tres de los corrientes; pero si no hay algún resultado, o providencia que suspensa la cobranza de los diezmos, me será absolutamente preciso salir a diezmar el Martes día quatro (sic) a la mañana con mis Colectores, pues me hallo con orden terminante para q. no lo retarde más tiempo, y Vd. y los demás SSrs. Alcaldes Constitucionales de otros pueblos serán responsables de cualquier desorden y suceso q. suceda como lo tiene mandado el Sr. Gefé (sic) Superior Político de acuerdo con la Diputación Provincial, y me será muy sensible q. Vd. tuviese q. sentir ni un disgusto, lo que no quisiera, ni tampoco q. por este motivo se tuviese de (sic) perder a nadie, previniendo a Vd. a fin de q. tome la competente providencia, q. según estoy enterado van recogiendo, y llevándose las Garbas a toda prisa, q. Vd. no debe tolerar por ser esto en perjuicio del diezmo, y después todo serán disputar, de q. también será Vd. responsable y estimaré a Vd. q. para mi gobierno (sic) me diga como están los ánimos de los Cosecheros.*
- Dios g. Vd. m.a. Barna. a de Julio de 1820
- Estevan Martí
- Al Sr. Alcalde Constitucional de l'Hospitalet.»
- (AMH. Corresp.: 1820, 2 juliol).
220. FONTANA, L., *La quiebra de la monarquía absoluta. 1814-1820*, Barcelona, 1974.
221. D.A., *Guerrilles...* (obra cit.), p. 283.
222. D.A., *Guerrilles...* (obra cit.), p. 575-576.
223. Exemples d'individus als quals no complagué la seva elecció: AMH. Corresp.: 1822, 27 juliol. 1823, 11 gener. 1841, 4 gener. 1843, 19 gener. 1855, 26 febrer.
224. AMH. Corresp.: 1841, 4 març.
225. AMH. Corresp.: 1855, 15 desembre.
226. AMH. Corresp.: 1843, 12 gener. 1855, 30 juny i 12 i 16 juliol.
227. V. nota 145.
228. AMH. Corresp.: 1854, 27 juny.
229. CASAS (1985), obra cit. (situa l'arrencada industrial a l'Hospitalet l'any 1854).
230. AMH. Corresp.: 1854, 4 octubre.
231. CASAS, juny 1984-març 1985, obra cit., 29 maig 1853.

Ajuntament de L'Hospitalet

MUSEU DE L' HOSPITALET

Amb el suport de:

Àrea metropolitana de Barcelona
Mancomunitat de municipis